

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

FILOZOFICKÁ FAKULTA

ÚSTAV BOHEMISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

OIKONYMA A ANOIKONYMA V OBCI SUCHDOL NAD LUŽNICÍ

Vedoucí práce: doc. PhDr. Marie Janečková, CSc.

Autor práce: Barbora Hejnová

Studijní obor: ČJL-ZSV/vSŠ

Ročník: 3.

2023

Prohlašuji,

že jsem autorkou této kvalifikační práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury v seznamu použitých zdrojů.

České Budějovice 8. 5. 2023

.....

Barbora Hejnová

Poděkování

Chtěla bych tímto poděkovat paní doc. PhDr. Marii Janečkové, CSc., za odborné vedení práce a velice příjemnou, trpělivou spolupráci, na kterou budu ráda vzpomínat.

Ve druhé řadě děkuji svým prarodičům Jiřině Blížkové a Stanislavu Blížkovi, rodákům a dlouholetým obyvatelům Klikova, za spolupráci a poskytnutí fotografií.

V neposlední řadě děkuji i ostatním členům rodiny za trpělivost a za rady, které mi poskytovali.

Anotace

Bakalářská práce je zaměřena na oikonyma a anoikonyma v obci Suchdol nad Lužnicí a v šesti sousedních obcích, jež jsou jejími částmi. První polovinu práce tvoří teorie onomastiky a výklad termínů. Praktická část práce obsahuje výklad místních a pomístních jmen podle slovníku *Místní jména v Čechách* Antonína Profouse a podle historických pramenů obce. Oikonyma i anoikonyma jsou dále rozdělena podle modelové klasifikace Rudolfa Šrámka a Jany Pleskalové. Cílem práce je charakteristika onymických objektů v krajině a typy jejich pojmenování. Práci doplňuje obrazová příloha.

Abstract

The bachelor's thesis is focused on oikonyms and anoikonyms in the municipality of Suchdol nad Lužnicí and six neighbouring municipalities that are part of it. The first half of the work consists of the theory of onomastics and the interpretation of terms. The practical part of the work includes an interpretation of local and regional names according to the dictionary *Local Names in Bohemia* by Antonín Profous and according to historical sources of the village. Anoikonyms are further subdivided according to the model classification of Rudolf Šrámek and Jana Pleskalová. The work aims to characterize onymic objects in the landscape and the types of their naming. The work is supplemented with a pictorial annex.

Obsah

Úvod.....	8
1. Onomastika jako věda.....	9
1.1. Historie onomastiky	9
1. 2. Předmět onomastiky	10
1. 3. Onymické objekty	10
1. 4. Dělení onomastiky	11
2. Místní a pomístní jména jako předmět toponomastiky.....	12
2.1. Toponomastika a její předmět zkoumání podle Šmilauera	12
2. 2. Toponomastika a její předmět podle Šrámka.....	13
3. Jazykovědci věnující se onomastice	14
3.1. Šrámkovy toponymické modely a systém toponomastiky.....	17
3.1.1. Slootovorný model v toponymii podle Šrámka.....	22
4. Onomastické časopisy.....	24
5. Suchdol nad Lužnicí	25
5.1. Obecně o Suchdolu nad Lužnicí	25
5. 2. Historie Suchdolu nad Lužnicí podle místní kroniky	26
6. Metodologie.....	31
7. Oikonyma a anoikonyma obce Suchdol nad Lužnicí a jejího okolí	33
7.1. Oikonyma obce Suchdol nad Lužnicí a okolí	33
7.1.1. <i>Suchdol nad Lužnicí</i>	34
7.2. Obce, které se staly částmi města Suchdol nad Lužnicí.....	42
7.2.1. <i>Bor</i>	42
7.2.2. <i>Hrdlořezy</i>	43
7.2.3. <i>Františkov</i>	43
7.2.4. <i>Klikov</i>	44
7.2.5. <i>Tušť</i>	48
7.3. Anoikonyma v obci Suchdol nad Lužnicí a okolí	51

7.3.1. <i>Suchdol nad Lužnicí</i>	52
7.3.2. <i>Klikov</i>	60
Závěr	70
Seznam zkratk	72
Seznam literatury	74
Obrazová příloha.....	81

Úvod

Bakalářská práce se věnuje typům místních a pomístních jmen v obci Suchdol nad Lužnicí a jejím okolí. Suchdol nad Lužnicí je mým rodným městem, ve kterém žiji, a je mi proto blízký, stejně jako jeho okolí, v němž jsem vyrůstala.

První část práce je teoretická, v jejím rámci je potřeba představit nejprve onomastiku jako lingvistickou disciplínu, včetně jejího historického vývoje. Krátce je zpracováno i dělení onomastiky na jednotlivé vědní disciplíny. Vysvětluji také pojmy, se kterými onomastika pracuje. Místní jména (oikonyma), pomístní jména (anoikonyma) a jejich jednotlivé podkategorie jsou charakterizovány na základě odborné literatury. Přestože onomastika je poměrně novou lingvistickou disciplínou, předcházela jí dlouholetá práce historiků a jazykovědců a stále pokračují další badatelé v tomto oboru. Uvádím jména nejvýznamnějších českých a slovenských lingvistů, kteří se onomastikou zabývají, a připomínám jejich nejvýznamnější onomastická díla. Důležitou roli mají i jazykovědné a onomastické časopisy, které už si vybudovaly jistou tradici. Zdrojem teoretických poznatků je pro mne odborná literatura tištěná i v elektronické podobě, slovníky místních i pomístních jmen a další příručky. O historii Suchdola nad Lužnicí a jeho proměnách v čase jsem se dověděla z kroniky města Suchdol i z ústního podání pamětníků.

Suchdol nad Lužnicí, jeho historii i současnost, krátce představuji v jedné z kapitol. Připomínám i jména obcí, které k Suchdolu patří jako jeho části, jejich oikonyma i anoikonyma se stala ve výběru také předmětem výzkumu.

V praktické části vycházím se seznamu nejprve místních a poté pomístních jmen v Suchdole nad Lužnicí a jeho částech. Předpokládala jsem, že pomístní jména nebudou schopná obsáhnout všechna kvůli rozsahu práce. K orientaci v prostoru využívám kartografické fixace onymických objektů na mapách. Výhodiskem je pro mne i Geoportál ČÚZK.

Předpokládám, že při sběru a zpracování onomastického materiálu si rozšířím svoje lingvistické i onomastické znalosti a dozvím se něco nového o místech, která jsou mi blízká.

1. Onomastika jako věda

Z jazykového hlediska jsou všechna místní a pomístní jména jmény vlastními.

Vlastní jména podle jazykovědce Rudolfa Šrámečka definujeme jako jména s funkcí individualizovat, diferencovat a lokalizovat „*propriálně pojmenované objekty v rámci objektů téhož druhu*“.¹ Vlastní jména, jinak řečeno **onyma**, taktéž **propria**, jsou předmětem zkoumání onomastiky. Lze tedy říci, že onomastika je vědou, která se zabývá právě vlastními jmény. Šrámeček ve své publikaci *Úvod do obecné onomastiky* poukazuje na skutečnost, kdy si díky poznatkům v publikaci uvedeným, tato věda začíná „*po stránce teoreticko-metodologické uvědomovat sama sebe a vymaňovat se z pozice okrajového oboru jazykovědy nebo pomocné disciplíny historické, geografické, sociologické, religionistické atd.*“.²

1.1. Historie onomastiky

V současnosti je onomastika samostatným jazykovědným oborem, ne vždy tomu tak ale bylo (viz předchozí odstavec), což ostatně konstatuje i Šmilauer v *Úvodu do toponomastiky*. Ten o historii onomastiky dokonce říká, že „*není příliš slavná*“.³ Důvodů uvádí hned několik.

Jednak je to určitě tím, že onomastika nebyla vyčleněna jako samostatná vědní disciplína. Fungovala jako disciplína okrajová, nebo také pomocná, a to především u lingvistiky, historie, geografie a etnografie.

V roce vzniku svojí publikace (1966) pak Šmilauer píše, že „*díků obrovskému úsilí mezinárodní vědy, řadí se dnes onomastika k odvětvím nejvážnějším a nejpłodnějším*“⁴ a udělala velký pokrok.

První zlomové okamžiky nastaly pro českou onomastiku v 50. a 60. letech, na čemž se shoduje i Šrámeček se Šmilauerem. Podle slov Šmilauerových se stal zásadním Moskevský sjezd slavistů proběhnuvší v roce 1958, na kterém byli vyzváni „*k intenzivnějšímu pěstování slovanské onomastiky a z iniciativy prof. W. Taszyckého*

---

¹ ŠRÁMEK, Rudolf (1999). *Úvod do obecné onomastiky*. Brno: Masarykova univerzita, s. 11., [online.], [cit.2022-10-27]. Dostupné z: <https://ndk.cz/view/uuid:2ca02d80-7881-11e9-ba7f-05056827e51?page=uuid:4decd555-a0d5-406b-b72f-7ac9461b5606>

² ŠRÁMEK, Rudolf (1999), s. 12.

³ ŠMILAUER, Vladimír (1966). *Úvod do toponomastiky*. Praha: SPN, s. 3., [online.], [cit.2022-10-30]. Dostupné z: <https://ndk.cz/view/uuid:d0ba4440-9c24-11e2-9a08-05056827e52?page=uuid:484be650-a5ba-11e2-ada5-005056825209>

⁴ ŠMILAUER, Vladimír (1966), s. 3.

dostalo se jí i pevné organizace“⁵. Onomastika tak začala získávat svojí metodologii a teorii, o kterou se již mohla samostatně opírat.

Šmilauer i Šrámek se dále shodují v tom, že významnou roli ve vývoji české onomastiky sehrál zejména Antonín Profous (1878–1953), ale i samotní autoři publikací, z nichž nyní badatelé vycházejí, tedy Šmilauer a Šrámek, nepochybně posunuli českou onomastiku o velký krok dopředu.⁶

Vladimír Šmilauer (1895–1983) v rámci úvodu svojí odborné publikace apeloval na lingvisty, že by bylo potřeba zaměřit se ještě na vlastní jména zeměpisná. Byl prvním z jazykovědců, který na toto téma v roce 1966 vydal publikaci. V následujících letech se touto problematikou zabývalo hned několik jazykovědců, viz kapitola *Jazykovědci věnující se onomastice*.⁷

1. 2. Předmět onomastiky

Abychom pochopili správně funkci onym, je třeba definovat si ještě tzv. **apelativa**. Apelativy jednoduše rozumíme všechna obecná jména, nikoliv jména vlastní. Šrámek upřesňuje vztah mezi onymy (proprii) a apelativy jako dvouvrstvý, přičemž konstatuje „*opozici apelativní a propriální sféry jazyka*“.⁸ Zároveň však upozorňuje na to, že tento vztah nelze vnímat jako absolutní protiklad, jedná se podle něj pouze o protiklad „*dvou různých způsobů vztahu mezi pojmenováním a pojmenovaným v rámci téhož jazyka*“.⁹

Onyma a apelativa se navzájem neodlišují např. použitím gramatických pravidel, organizací v rámci syntaxe atd., avšak rozdílná je jejich funkce, díky čemuž se může stát, že proprium (onymum), ačkoliv má zdánlivý tvar slovesa (např. *Donutil*), je vždy substantivem.¹⁰

1. 3. Onymické objekty

Onymické objekty, tedy předměty pojmenování, můžeme dělit do dvou různých kategorií:

---

⁵ ŠMILAUER, Vladimír (1966), s. 3.

⁶ ŠRÁMEK, Rudolf (1999), s. 3, ŠMILAUER, Vladimír (1966), s. 3.

⁷ ŠRÁMEK, Rudolf (1999), ŠMILAUER, Vladimír (1966), tamtéž.

⁸ ŠRÁMEK, Rudolf (1999), s. 12.

⁹ ŠRÁMEK, Rudolf, tamtéž.

¹⁰ Tamtéž.

A) Objekty jednodenotátové (jinak také singulativní):

- Objekty jednodenotátové fungují na principu, kdy každý pojmenovávaný objekt, má svoje jméno (*proprium*), které je v rámci jednoho druhu denotátů nezměnitelné. Každý **onymický objekt** (tzn. předmět pojmenování) má svoje vlastní *proprium* (např. *Karel Gott, Liberec, Lužnice* atd.), pokud se toto *proprium* opakuje (např. více obcí v Čechách je nazváno *Albrechtice*), neznamená to, že jde o pojmenování totožného onymického objektu, ale jedná se pouze o shodu jmen u různých onymických objektů.¹¹

B) Objekty vícedenotátové (jinak také mnohodenotátové):

- U *proprií* vícedenotátových obecně platí, že „*jedno proprium platí pro více objektů druhově stejných...nebo pro více objektů druhově odlišných*“.¹² Podle toho, o jaký případ se jedná, rozlišujeme v rámci onomastiky objekty vícedenotátové na další podkategorie:
  - **Hromadné různorodé (heterogenní)** (např. *Ital, Plzeňák, Chorvat* atd.)
  - **Hromadné stejnorodé (homogenní)** (např. *Nivea, cigarety typu Camel* atd.), podrobnější dělení podskupiny hromadných stejnorodých objektů pro nás v tuto chvíli není podstatné, dovolím si ho proto vynechat, bližší informace však uvádí Šrámek v *Úvodu do obecné onomastiky*, s. 15.¹³

1. 4. Dělení onomastiky

Onomastika jakožto věda má nejrůznější disciplíny a subdisciplíny vycházející z toho, co je jejich přesným objektem zájmu, nebo jinými slovy, vycházející z toho, jaký je jejich onymický objekt. Na základě této informace jsme schopni onomastiku dělit na tři základní disciplíny.

Pokud je předmětem pojmenování zeměpisný objekt (poznáme ho podle toho, že je kartograficky uchopitelný, je zde možnost vyhledat ho v mapách), jedná se o disciplínu nazývanou **GEONOMASTIKA**. O pojmenovávaném objektu pak lze mluvit jako o **geonymickém**, výsledkem pojmenování je tzv. **geonymum**.

---

¹¹ ŠRÁMEK, Rudolf (1999), s. 13.

¹² ŠRÁMEK, tamtéž.

¹³ ŠRÁMEK, Rudolf (1999), s. 14, 15.

V případě, kdy dochází k pojmenování živých bytostí, hovoříme o **BIONOMASTICE**. Objekty, které jsou předmětem pojmenování jsou **bionymické**. Propria bionomastiky se nazývají **bionyma**.

Jako poslední v této kapitole uveďme disciplínu postavenou na vytváření proprií pro jevy, objekty a vztahy vybudované lidskou činností. Objekty pojmenovávání jsou obsáhlou kategorií, účel jejich vzniku mohl mít povahu „*společenskou, kulturní, ekonomickou, politickou apod.*“¹⁴ Poslední z disciplín je známá pod názvem **CHRÉMATIONOMASTIKA** a je dělena na několik dalších subdisciplín (dále viz *Úvod do obecné onomastiky*, s. 16). Objekt, jež chrématonomastika pojmenovává, je objektem **chrématonymickým** a vzniklá jména jsou tudíž **chrématonyma**.¹⁵

Tato bakalářská práce, která je zaměřena na místní a pomístní jména v okolí obce Suchdol nad Lužnicí, bude vycházet z výše jmenované disciplíny – geonomastiky.

2. Místní a pomístní jména jako předmět toponomastiky

Geonomastika je široká vědní disciplína onomastiky, pod níž řadíme jednu ze subdisciplín nazvanou **TOPONOMASTIKA**.

2.1. Toponomastika a její předmět zkoumání podle Šmilauera

Toponomastikou se zabývá jazykovědec Vladimír Šmilauer, konkrétně v odborné publikaci *Úvod do toponomastiky*. Jazykovědcem Vladimírem Šmilauerem je toponomastika definována jakožto „*наука о vlastních jménech zeměpisných (географických)*“¹⁶.

Šmilauerova teorie pracuje s rozdělením zeměpisných jmen do tří odlišných skupin na základě toho, co je předmětem pojmenování:

- A) „*Jména dílů světa, oblastí, států, zemí, krajin, krajů, okresů (správních jednotek)*“¹⁷ – tato jména nazývá **choronymy**.
- B) „*Jména místní, tj. jména lidských sídlišť a jejich částí, ...obcí, osad, místních částí, ...význačných staveb, ...jednotlivých domů, ulic, náměstí,*

---

¹⁴ ŠRÁMEK, Rudolf (1999), s. 16.

¹⁵ ŠRÁMEK, Rudolf (1999), tamtéž.

¹⁶ ŠMILAUER, Vladimír (1966), s. 7.

¹⁷ ŠMILAUER, Vladimír (1966), s. 7.

nábřeží, mostů, sadů atp.“¹⁸- onymické objekty Šmilauerem uváděné jako **toponyma**.

- C) **Jména pomístní**, do nichž řadí „*jména vod, ...jména tvarů členitosti povrchu zemského, ...jména pozemků, ...jména drobných přírodních útvarů, ...jména jednotlivých předmětů, jako stromů památkově cenných nebo důležitých pro orientaci, ...božích muk, kapliček, pomníků, mohyl, kurhanů atp.*“ a nakonec „*jména komunikací*“¹⁹.

2. 2. Toponomastika a její předmět podle Šrámků

Další z jazykovědců, jehož předmětem zájmu byla toponomastika, je již výše zmiňovaný Rudolf Šrámek. Jeho výklad pojetí toponomastiky je trochu odlišný od výkladu, který vytvořil Vladimír Šmilauer. Šrámkovo pojetí toponomastiky je mladší, i když se jí zabývá už dlouhá léta. Pro nás je nyní potřebné definovat si podle Šrámkova *Úvodu do obecné onomastiky* dva hlavní pojmy, se kterými budeme nejvíce pracovat. V prvé řadě se jedná o **oikonyma**, v řadě druhé o **anoikonyma**. Obojí považujeme za podskupinu toponym.

- A) **Oikonymy** rozumíme pojmenování objektů osídlených, objektů, které osídlené bývaly, nebo objektů, které jsou již zpustlé. Konkrétně za oikonyma považujeme jména „*domů, skupin domů, sídlišť, vsí, městeček, měst (= urbanonyma) a jejich (místních) částí, hradů, zámků, mlýnů, továren ...*“²⁰
- B) **Anoikonyma** jsou pojmenováním nikdy neosídlených objektů. Lze rozlišovat několik níže uvedených podskupin vlastních jmen:
- **Hydronyma** (jména související s vodními objekty).
  - **Oronyma** (vlastní jména „*pro vertikální členění zemského povrchu*“²¹.)
  - **Agronyma** (vlastní jména pro plochy, jež mají zemědělské využití).
  - **Hodonyma** (vlastní jména „*pro komunikační spoje*“²², kterými jsou i poutní místa, objekty spojené s cestováním jako mosty a železnice atd.).

¹⁸ ŠMILAUER, Vladimír, tamtéž.

¹⁹ ŠMILAUER, Vladimír (1966), s. 8.

²⁰ ŠRÁMEK, Rudolf (1999), s. 163.

²¹ ŠRÁMEK, Rudolf (1999), tamtéž.

²² ŠRÁMEK, Rudolf (1999), s. 163.

- **Choronyma** (vlastní jména pro konkrétní části na povrchu Země, u nich pak záleží na způsobu vzniku, který může být buď přirozený – např. *Sahara*, nebo vznikl lidskou činností – např. *Itálie*).²³

Mimo oikonym a anoikonym vyčleňuje Šrámek ještě skupinu **kosmonym** a **bionym**. Jelikož tyto dvě skupiny nebudou předmětem našeho zájmu, nebudu je nyní definovat. Podrobnější definice jsou uvedeny v *Úvodu do obecné onomastiky*, s. 164.²⁴

3. Jazykovědci věnující se onomastice

Přestože onomastika je oborem poměrně mladým, najdeme u nás i na Slovensku několik významných jazykovědců, kteří tomuto oboru upevnili základy a přinesli do něj nové poznatky. Považuji proto za vhodné tato jména v rámci bakalářské práce zmínit a jazykovědce alespoň krátce představit.

Prvním z českých jazykovědců, který se významně podílel na postavení a rozvoji české onomastiky, konkrétně toponomastiky, je **Antonín Profous**.

Antonín Profous (1878–1953) se této jazykovědné disciplíně věnoval zejména v první polovině 20. století. Tento původně středoškolský učitel našel hlavní předmět svého zájmu především v toponomastice, jíž věnoval několik doposud velice významných svazků, které vyšly pod názvem *Místní jména v Čechách* s podtitulem *Jejich vznik, původní význam a změny*. Poslední dva z celkových pěti svazků, nebyly čistě Profousovou prací. Na vzniku čtvrtého dílu, který uvádí toponyma začínající na písmena S–Ž, pracoval spolu s Vladimírem Šmilauerem, k jehož onomastickým zásluhám se ještě dostaneme. Antonín Profous bohužel nestihl dopracovat a vydat poslední, pátý díl, jelikož roku 1953 zemřel.²⁵ Z tohoto důvodu dokončili poslední díl lingvisté, badatelé v oboru onomastiky – Jan Svoboda a Vladimír Šmilauer.²⁶

Mezi roky 1947 a 1960 se v této publikaci povedlo zpracovat, především Antonínu Profousovi, okolo patnácti a půl tisíce jmen českých měst a obcí.²⁷

²³ ŠRÁMEK, Rudolf, tamtéž.

²⁴ ŠRÁMEK, Rudolf, s. 164.

²⁵ Antonín Profous. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, naposledy editováno 15. 5. 2021 [cit. 2022-11-15]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Anton%C3%ADn_Profous

²⁶ Místní jména v Čechách [online]. [cit. 2023-01-02]. Dostupné z: <https://mjc.ujc.cas.cz/>

²⁷ Antonín Profous, (naposledy editováno 15. 5. 2021), Wikipedie., [online.], [cit.2022-11-5]., Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Anton%C3%ADn_Profous

Vladimír Šmilauer se narodil v Plzni roku 1895. Jeho oborem, který vystudoval na Univerzitě Karlově v Praze, byl český a německý jazyk. V následujících letech působil stejně jako Antonín Profous jako profesor na střední škole. Dalším působištěm pro něho byla jeho vlastní alma mater, Filozofická fakulta UK, kam se po druhé světové válce vrátil jako profesor a zůstal zde po dobu desítek let.²⁸

Vladimír Šmilauer²⁹ se zajímal kromě češtiny a němčiny i o geologii. Znalosti z tohoto oboru využíval zejména tehdy, když hledal souvislosti mezi konkrétními pomístními jmény a podloží daného místa. Do svého bádání aktivně zapojoval i své studenty, jak uvádí v časopisu *Vesmír* Pavla Loucká: „*Ještě v 70. letech nebyl soupis pomístních jmen na území České republiky kompletní, a proto pan profesor zadával svým diplomantům stále totéž téma: Pomístní jména v katastru mé rodné obce. Těžištěm (přesněji řečeno největším přínosem) práce byl přímý sběr, který spočíval v chození od chalupy k chalupě a ve vyhledávání pamětníků, zejména někdejších soukromých zemědělců. Mnohdy měl student v seznamu informátorů řadu křížků – než práci odevzdal, pamětníci zemřeli. Tímto způsobem byla pomístní jména zaznamenávána „za pět minut dvanáct“*“³⁰.

Mezi nejznámější Šmilauerovy publikace v oblasti onomastiky patří *Úvod to toponomastiky* z roku 1963. V roce 2015 vyšlo po dlouhé době 2. vydání Šmilauerovy práce *Osídlení Čech ve světle místních jmen*.³¹

V této bakalářské práci je často citován i **Rudolf Šrámek** (1934–), považují proto za vhodné, zmínit se i o něm. Tento český jazykovědec pocházel ze slezského Hlučínska, které v letech, kdy Rudolf Šrámek navštěvoval obecnou školu, bylo součástí Německa. Obecnou školu, a ještě první ročník gymnázia tedy Šrámek absolvoval v německém jazyce. Vystudoval Filozofickou fakultu Masarykovy univerzity v Brně, konkrétně obor český a ruský jazyk, přičemž se zaměřoval především na dialektologii. V následujících letech svoji specializaci rozšířil o obor onomastika. Onomastice se Šrámek věnuje

---

²⁸ LOUCKÁ, Pavla (1995). Prof. Vladimír Šmilauer: K nedožitým 100. narozeninám bohemy, zakladatele české onomastiky a pozoruhodného pedagoga. *Vesmír* [online]. 5.10.1995, 1995(10) [cit. 2022-11-05]. Dostupné z: [vesmir.cz/cz/casopis/archiv-casopisu/1995/cislo-10/prof-vladimir-smilauer.html](https://www.vesmir.cz/cz/casopis/archiv-casopisu/1995/cislo-10/prof-vladimir-smilauer.html)

²⁹ ŠMEJKALOVÁ, Martina (2015): *Praporu věren i ve ztraceném boji. Vladimír Šmilauer – Život a dílo filologa (1895–1983)*. Praha: Academia. ISBN 978-80-200-2439-8.

³⁰ LOUCKÁ, Pavla (1995). Prof. Vladimír Šmilauer: K nedožitým 100. narozeninám bohemy, zakladatele české onomastiky a pozoruhodného pedagoga. *Vesmír* [online], tamtéž.

³¹ *Osídlení Čech ve světle místních jmen*. KOSMAS. Retrieved January., 30. 2023. [online]. [cit. 2023-01-30] Dostupné z: <https://www.kosmas.cz/knihy/205282/osidleni-cech-ve-svetle-mistnich-jmen/>

v podstatě celý život. Jeho onomastických počinů je mnoho, výčet lze nalézt na webových stránkách Masarykovy univerzity v Brně, kde Rudolf Šrámek dodnes působí jako profesor.³²

K významným vědeckým publikacím řadíme *Úvod do obecné onomastiky* (1999), nebo *Zeměpisná jména v Čechách, na Moravě a ve Slezsku* (1997, 2004) spolu s Ivanem Luttererem. Zajímavé jsou však poznatky profesora Šrámka v oblasti toponomastiky.

Další osobnosti zasahující do oboru onomastiky jsou například někteří z mladších kolegů profesora Rudolfa Šrámka, jako Milan Harvalík či Jaroslav David.

Milan Harvalík (1970) působil jako pracovník Akademie věd, Ústavu pro jazyk český AV ČR v oboru onomastiky. Jeho přínosným počinem pro onomastiku je odborná publikace, která vyšla v roce 2004 pod názvem *Synchronní a diachronní aspekty české onymie*.³³

Jaroslav David (1975) v současnosti působí jako vedoucí katedry českého jazyka na Filozofické fakultě Ostravské univerzity. Je členem odborné rady pro jazykovědné časopisy *Naše řeč*, *Acta onomastica* a *SALi (Studie aplikované lingvistiky)*. (Onomastickým časopisům se věnuje níže kapitola *Onomastické časopisy*.) V rámci přispívání do časopisu *Acta onomastica* se Jaroslav David zabýval například toponymii moderního sídliště, ale i jmény obcí a sídel na Hlučínsku (odkud právě pocházel i jeho profesor Šrámek). Honorifikační toponyma a urbanonyma popsal v monografii *Smerdov, Brežněves a Rychlonožkova ulice* (2011). V roce 2022 vyšla Jaroslavu Davidovi nejnovější kniha *Od etymologie ke krajině* s podnázvem *Onomastika pro 21. století*.³⁴

Onomastické působení není pouze mužskou doménou. V Čechách najdeme i ženy, které k poznatkům tohoto oboru významně přispěly.

Pomístními jmény se zabývala **Jana Pleskalová** (1949) v odborné publikaci pod názvem *Tvoření místních a pomístních jmen na Moravě a ve Slezsku* (1992), která

---

³² Prof. PhDr. Rudolf Šrámek, CSc., dr. h.c., MUNI.cz: Masarykova univerzita., 2017 [online]. [cit. 2022-11-08]. Dostupné z: <https://www.muni.cz/lide/1592-rudolf-sramek/zivotopis>

³³ HARVALÍK, Milan. *KDO JE KDO v české slavistice* [online]. Národní knihovna České republiky - Slovanská knihovna, 2005 [cit. 2022-11-08]. Dostupné z: <https://www.slaviste.cz/index.php?page=detail&id=269-harvalik-milan-phdr-phd>

³⁴ DAVID, Jaroslav. *Publikační činnost. OSTRAVSKÁ UNIVERZITA: Filozofická fakulta* [online]. [cit. 2022-11-08]. Dostupné z: <https://ff.osu.cz/kcj/jaroslav-david/12883/#3-publikacni-cinnost>

podává „*první ucelený popis struktury českých pomístních jmen*“³⁵ a představuje proces jejich vzniku. Jana Pleskalová se mimo jiné zabývala i tvorbou jmen osobních. Působí stejně jako Rudolf Šrámek na Masarykově univerzitě v Brně, je profesorkou českého jazyka v Ústavu českého jazyka FF MU.³⁶

Zajímavý projekt od roku 2000 vedla germanistka a bohemistka **Jana Matúšová** (1960), jedná se o *Slovník pomístních jmen v Čechách*.³⁷ Současně je databáze zpřístupněna elektronicky na webu Ústavu pro jazyk český AV a průběžně jsou do ní zařazována nová místní a pomístní jména.³⁸ Zabývala se také výzkumem místních a pomístních jmen německého původu, *Německá vlastní jména v češtině*. Praha: NLN, 2015.

Libuše Olivová Nezbedová (1938) chovala velký obdiv k Vladimíru Šmilauerovi. Šmilauer si ji vybral za svou spolupracovnici a ona zasvětila onomastické vědecké činnosti celý svůj život. Mimo budování sbírky pomístních jmen v Čechách přispívala například do onomastického časopisu *Acta onomastica*.³⁹

Z českých onomastiků působila na ÚJČ AV ČR v onomastickém oddělení také **Jitka Malenínská** (1946), na Slovensku pak působí v tomto oboru **Pavol Odaloš** (1960), **Jaromír Krško** (1967) a **Pavol Žigo** (1953).

3.1. Šrámkovy toponymické modely a systém toponomastiky

Šrámek ve své studii o systému toponomastiky konstatuje, že za obecně nadřazený celek v rámci onomastiky považujeme „*toponymii jistého jazyka nebo území*“⁴⁰. Ačkoliv by se zdálo, že za tento nadřazený celek můžeme považovat už konkrétní národní jazyk, nebo konkrétní nářečí, není tomu tak, jelikož národní jazyk či konkrétní nářečí podle Šrámkova „*nepodmiňuje strukturní vybavenost toponymie a typ její vnitřní*

³⁵ PLESKALOVÁ, Jana (1992). *Tvoření místních a pomístních jmen na Moravě a ve Slezsku* [online]. Komenského 236, 252 25 Jinočany: H&H [cit. 2022-11-16]. ISBN 615658. Dostupné z: <https://ndk.cz/view/uuid:49b952a0-f69a-11ea-9c2e-005056827e51?page=uuid:d4e1eb8d-e52e-414f-92e9-85a9ee2fd344>, s. 3.

³⁶ PLESKALOVÁ, Jana. Masarykova univerzita [online]. [cit. 2022-11-16]. Dostupné z: <https://www.muni.cz/lide/218-jana-pleskalova/zivotopis>

³⁷ MATÚŠOVÁ, Jana. KOSMAS: Autoři [online]. [cit. 2022-11-16]. Dostupné z: <https://www.kosmas.cz/autor/17603/jana-matusova/>

³⁸ *Slovník pomístních jmen v Čechách*. Ústav pro jazyk český: Akademie věd České republiky [online]. [cit. 2022-11-16]. Dostupné z: https://ujc.avcr.cz/elektronicke-slovniky-a-zdroje/Slovník_pomistnych_jmen_v_Cechach.html

³⁹ MATÚŠOVÁ, Jana (1998). K životnímu jubileu Libuše Olivové-Nezbedové. *Náše řeč*, roč. 81, č. 5, s. 262–264 [online] [cit. 2022-11-16]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7477>

⁴⁰ ŠRÁMEK, Rudolf (1972). Toponymické modely a toponymický systém. *Slovo a slovesnost*, roč. 33, č. 4, s. 304–318., [online] [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=2197>

hierarchizace“⁴¹. Souvislosti napříč národním jazykem (případně nářečím) a toponymii bychom ovšem našli. Poukažme na fakt, že jazyk je systém hierarchizovaný a důkladně organizovaný. Všechny jazykové prvky jsou navíc vzájemně funkčně propojené. Toponymie je jednou z realizací jazyka, proto i zde můžeme najít určitou strukturu a organizaci. Z tohoto důvodu hovoříme o tzv. **toponymickém systému**. Šrámek však zároveň upozorňuje na fakt, že přímo konkrétní definici toponymického systému ještě nejsme schopni blíže specifikovat, někteří jazykovědci totiž Šrámkovu stanovisko popírají.⁴²

Na následujících stránkách budu vycházet ze Šrámkových poznatků. Na důkaz toho, že cosi jako toponymický systém skutečně existuje, používá Šrámek analýzu velkého množství slovanských místních jmen. Tato analýza ve výsledku poukazuje na dva druhy znaků vykazujících zákonitosti v toponymii:

A) Znamky formálního charakteru – dle Šrámkovy studie se jedná o „*konkrétní slovtvorné (odvozovací) postupy, jednotlivé topoformanty (sufixy, prefixy, infixy u MJ z hypokoristických jmen osobních apod.), ... zeměpisné rozšíření jmen a jejich časovou a frekvenční hodnotu*“.⁴³ Řeč je o jevech utvářejících celek toponymie z vnější strany, jedná se o formální příznaky. Všechny z těchto jevů modelují vztah toponymie k oblastem jazykovým i mimojazykovým.⁴⁴

B) Konstitutivní prvky jsou druhé v řadě znaků zachycujících jevy pozorovatelné uvnitř toponymie. Konkrétně jde o znamky, které „*z náhodného souboru lexikálně slovtvorných jevů vytvářejí řádově uspořádaný celek*“⁴⁵.

Šrámková analýza je případem, v němž ke konstitutivním znakům náleží dva typy toponymických modelů. Oba toponymické modely jsou společně realizovány v modelu, který nazýváme jako toponymický model **pojmenovávací**. Dva typy modelů, který ho utvářejí, jsou:⁴⁶

1.) Toponymický model vztahový (východiskový, VM) je schématem vztahu pojmenovatele, popřípadě uživatele jazyka, směrem

---

⁴¹ ŠRÁMEK, Rudolf (1972), tamtéž.

⁴² Tamtéž.

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ ŠRÁMEK, Rudolf (1972). Toponymické modely a toponymický systém. *Slovo a slovesnost*, roč. 33, č. 4, s. 304–318., [online] [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=2197>

⁴⁵ ŠRÁMEK, Rudolf, tamtéž.

⁴⁶ ŠRÁMEK, Rudolf (1972). Toponymické modely a toponymický systém. *Slovo a slovesnost*, roč. 33, č. 4, s. 304–318., [online] [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=2197>

k objektivní realitě. Vzniká, jelikož je potřeba tuto objektivní realitu pojmenovat či jinak specifikovat nebo identifikovat. V tomto případě se vlastní jména považují za kategorii nelingvistickou. Jejich odrazem je akt, který je charakteru neopakovatelného a nepřenositelného, pojmenovatel během něho nazývá jménem poznání objektivní reality.⁴⁷

Tento model jednoduše řečeno vychází ze skutečnosti, že nemá-li člověk potřebu něco pojmenovat, zůstává objekt bezejmenný. Naopak pokud je zde potřeba objekt pojmenovat, pojmenování vychází primárně ze vztahu pojmenovatele k objektu. To, jaký postoj zaujímá pojmenovatel k objektu během aktu pojmenování jsme později schopni vnímat jen tehdy, můžeme-li poznat bez vědeckého zkoumání, jakou spojitost má mezi sebou jméno objektu a objekt samotný. Šrámek uvádí jako příklad vlastní jména „*Březnice, Lipovec, Doly, Hrádek*“,⁴⁸ atd.

Jak lze pozorovat v tabulce níže, Šrámek vymezuje čtyři obsahově sémantické kategorie (pod zájmeny *kde, kdo, co, jaký, či*), jimiž vytváří systém pojmenování na základě vztahových modelů české i slovanské toponymie.

- 2.) **Toponymický model slovtvorný (SM)** stanovuje vznik vlastního jména z vnější. Tento typ modelu je podřízený modelu vztahovému. Šlo by ho považovat za jeho funkci. Jeden vztahový model má k dispozici několik slovtvorných modelů. Slovtvorné modely jsou založeny na vztahu zkoumání jmen vlastních, lépe řečeno na vztahu pojmenovatele, který zaujímá vůči objektu, který pojmenovává. Charakter slovtvorných modelů není příliš vzdálený od charakteru formálních a odvozovacích postupů aplikovaných v apelativní oblasti jazyka. Mezi apelativní oblastí jazyka a slovtvornými modely lze najít menší rozdíly, avšak tyto rozdíly nepovažuje Šrámek za systémově určující. Tyto modely „*vytvářejí soubor jevů a pravidel, který má v daném jazyce (regionu) v dané době*

---

⁴⁷ ŠRÁMEK, Rudolf (1972), SaS 33, s. 304-318.

⁴⁸ Tamtéž.

*pro existenci toponymie včetně vytváření nových jmen normativní charakter*⁴⁹.

Na slovtvorné modely nahlížíme ze dvou hledisek. Prvé hledisko má vliv na slovtvorný model zvenčí, toto hledisko je srovnatelné s pravidly aplikovanými i u slovtvorby apelativ. Druhé hledisko ovlivňuje slovtvorný model zevnitř. Přesně řečeno, jedná se o platnost normativní při tvorbě zeměpisných jmen. Tato normativní platnost je dobově podmíněná.

Z podrobné studie Rudolfa Šrámka, uveřejněné v elektronicky přístupném periodiku *SLOVO a SLOVESNOST* (dále jen SaS), docházíme k tomuto závěru:

Vývoj modelu vztahového je primárně závislý na jevech, které jsou považovány za mimojazykové. Vývoj modelu slovtvorného je primárně závislý na jevech jazykové komunikace a na předpokladech využívání jazyka, tedy toho, jak je jazyk disponován. Pokud dojde k vývoji modelu vztahového, mají tyto úpravy vliv na vývoj modelu slovtvorného. Naopak tento vztah nefunguje. *„Aktualizovaný výběr slovtvorných modelů, který v dané době vyhovuje aktualizovaným modelům vztahovým, pokládáme za toponymickou normu. Můžeme proto každou toponymii chápat jako systém, jehož základním organizujícím principem je tendence po stabilizaci poměru vztahových a slovtvorných modelů.*⁵⁰

---

⁴⁹ ŠRÁMEK, Rudolf (1972). Toponymické modely a toponymický systém. *Slovo a slovesnost*, roč. 33, č. 4, s. 304–318., [online] [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=2197>

⁵⁰ Šrámek, Rudolf (1972), SaS 33, s. 304-318.

Tabulka 1: Toponymické modely ze studie Rudolfa Šrámka

	vztahové modely	slovotvorné modely	
		neživotnost	životnost
poloha, směr	KDE	<i>kde to je</i> Předmostí, Podlesí, Na Kamenci Svitava, Opava, Jihlava Frýdberk Bystřice, Lomnice (jako MJ)	<i>kde jsme, bydlíme (jsou, bydlí)</i> Dolany, Pohořany, Říčany, Zábřdovice, Zádveřice <i>odkud přišli</i> Boleslavany, Olomučany, Moravany, Prusy, Uhry
popis, charakteristika	CO (KDO)	<i>co zde (tam) je</i> Buk, Dub, Smrk, Tísek, Olší, Javoříčko, Vrbice Hrad, Kostelec, Obora Hora, Důl, Vrchy Brod, Písek	<i>co (kdo) jsme = čím jsme (jsou)</i> Bednáry, Kováry, Kravaře Ovčáry, Štítníky, Vinaře Zlatníky
	JAKÝ JACÍ	<i>jaké to zde (tam) je</i> Brno, Dubná, Písečná Lipové, Vrbová Blansko, Rovensko Bukov, Vrbov Bystřice, Lomnice, Olešnice (jako hydronyma) <i>za jakých okolností</i> Ochoz, Újezd, Lhota, Zvole, Svoboda Žďár, Zhoř, Pohořelá Soudná, Bezprávi Hladov, Veselí	<i>jací jsou tam lidé = jak nám říkají</i> Bosonohy, Hříbojedy, Mlékosrby, Nebovidy, Tupadly, Žabovřesky
přívlastnění	ČÍ	<i>čí je to majetek</i> Benešov, Bojanov, Petrov Hodonín, Prosetín Mysliboř, Jaroměř Opatov, Králov Albertovec, Palhanec Bumbalka, Hubertuska Kunštát, Domštát, Frenštát Janohrad, Lapikus, Kozel Biskupství, Království	<i>čí lidé zde (tam) jsme (jsou)</i> -ice, -ovice (Bohunice, Jiřice, Letovice, Mladkovice, Biskupice, Opatovice ...) Myslík, Šach, pol. Ozimek Diváky, Kokory Klatovy, pol. Radoszowy Veletiny

Zdroj: převzato (Šrámek, 1972)

3.1.1. Slovtvorný model v toponymii podle Šrámka

V obecnější a jednodušší rovině jsme charakterizovali Šrámkův slovtvorný model již v kapitole výše (viz kapitola *Šrámkovy toponymické modely a systém toponomastiky*). V této kapitole se problematikou slovtvorného modelu v toponomastice budeme zabírat podrobněji.

Šrámek při zkoumání slovtvorných modelů dochází k závěru, že každý slovtvorný model, z něhož vzniká české místní jméno, zahrnuje dva elementy. Těmito elementy jsou **toponymická báze** (dále jen **B**) a **topoformant** (dále jen **T**). Místní jméno nikdy nevznikne jen z jednoho samostatného elementu.⁵¹

A) Toponymická báze nese lexikálně sémantické prvky vztahující se k objektu, který pojmenováváme, či další onymicky rozhodující informace.

B) Topoformant na základě příslušného vztahového modelu a slovtvorných zákonitostí konkrétního jazyka vytváří jméno jako celek⁵². V rovině topoformantu je nutností, aby všechny z prvků působily toponymicky normově, jinak by spojením báze a topoformantu nevzniklo regulérní jméno

Dalším pojmem, který Rudolf Šrámek ve své studii zavádí, je **slovtvorný typ**. Slovtvorný typ chápe jako možnosti jazykového utváření slovtvorného modelu v jednotlivých určitých jménech. Slovtvorný model tudíž vnímáme mnohem abstraktněji než konkrétní slovtvorný typ.⁵³

Následovat bude tabulka s přehledem slovtvorných typů, legenda níže vysvětluje značky, které jsou v tabulce použity.

Legenda k tabulce:

- B = toponymická báze
- T = topoformant
- (B) + T = deapelativní toponyma s jedním komponentem
- (B+B), T (může být i nulový) = deapelativní složená toponyma
- (B) + A + T = deantroponymická toponyma
- A = antroformant, (B) = B+A; [(B)+ (B)+A0+T] = MJ se složeným OJ v základě, (A má nulovou povahu)

---

⁵¹ ŠRÁMEK, Rudolf (1976). Slovtvorný model v české toponymii. *Slovo a slovesnost*, roč. 37, č. 2, s. 112–120., [online] [cit. 2022-11-23]. Dostupné z: <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?lang=en&art=2371>

⁵² ŠRÁMEK, Rudolf (1976), SAS, roč. 37, č. 2, s. 112–120.

⁵³ Tamtéž

- model (B)+A+T mají deantroponyma s deminutivním n. hypokoristickým základem
- model OJ = MJ má (B) + A+ T0 (*Štěpán*)

Tabulka 2: Přehled slovotvorných typů podle Rudolfa Šrámka

PŘEHLED SLOVOTVORNÝCH TYPŮ podle Rudolfa Šrámka			
	slovotvorný typ	poznámka	příklady
1.	(B) + T, T = 0	MJ podoby apel. substantiva v 1. pádě sg.	<i>Bahno, Bor, Bouda, Buk; Bělá, Bílá aj.</i>
		často dochází k pluralizaci	<i>Bahna, Boudy, Louky/Luka aj.</i>
2.	(B) + T, B = B + B, => (B + B) + T	B + B představuje původní spojení dvou lexémů, často již s nepřesně vymežitelným etymologickým obsahem	<i>Bosonohy, Březolupy, Dědibaby, Nebovidy aj.</i>
3.	[(B) + (B)] + A + T	A = antropofornant (slovotvorná variace výchozích antroponym)	
3. 1.	[(B) + (B)] + A0 + T	Je-li [(B) + (B)], je jen A (nikoli A + A), je-li (A + A), je jen (B) a nikoli (B + B).	<i>Boleradice, Bohuslavice, Jaroměřice, Bezděčice, Bransudice, Bedihošť, Boleboř, Břetislav (= Břeclav), Bezměrov, Bohdalová aj.</i>
3. 2.	(B) + A + T		<i>Blahoslav/Blahoň — Blahoňov, Bojmir/Bojan — Bojanov(ice), Boleslav/Bolen — Boleň, Bohoblud/Blud — Bludov aj.</i>
3. 3.	(B) + [(A) + (A)] + T		<i>Boř-eč-k-ovice, Ba-č-k-ovice, Bu-ch-l-ovice, Bě-š-k-ovice, Dobr-oč-k-ovice, Bý-še-k/č, Bo-ch-or/ř, By-č-an-ov aj.</i>
4.	[(B) + (B)] + A + T0 > (B) + A + T0	osobní jméno = místní jméno	<i>Myslík, Šach, Šišma, Štěpán aj.</i>

Zdroj: převzato (ŠRÁMEK, 1976)

4. Onomastické časopisy

Kromě odborných publikací či elektronických slovníků a databází lze poznatky vztahující se k onomastice nalézt i v jazykovědných časopisech. Takových specializovaných, vědecky vedených periodik v Čechách není mnoho. Mezi významné onomastické časopisy s letitou tradicí a nezpochybnitelnou kvalitou v oboru řadíme:

A) *Zpravodaj místopisné komise:*

V jedné z předchozích kapitol (viz kapitola 1.1 *Historie onomastiky*) je uvedena informace o rozvoji české onomastiky, k němuž docházelo především v 50. a 60. letech. Právě *Zpravodaj místopisné komise* k tomuto pozitivnímu rozvoji také přispěl. První číslo časopisu vyšlo v roce 1960, redigoval ho Vladimír Šmilauer ve spolupráci s Františkem Roubíkem a Janem Svobodu. Redakce tohoto periodika hned v úvodu prvního čísla uvádí jako důvod toho jazykovědného počínu nutkání „*povznést onomastiku, nauku o vlastních jménech, na úroveň jí patřící.*“⁵⁴ Podle společné myšlenky výše zmíněných autorů „*vlastní jména, zvláště zeměpisná, jsou tou složkou jazyka, která nejbyťostněji a nejtěsněji souvisí s celým vývojem společnosti, jsou nejvíce vázána na místo i čas...*“⁵⁵, a právě z tohoto důvodu onomastika „*nabývá zvláštní důležitosti a musí být proto předmětem našeho pronikavého zájmu.*“⁵⁶

Zpravodaj místopisné komise v sobě spojoval poznatky z lingvistiky, historie a dalších souvisejících věd, a představuje tak rešerši různých zeměpisných názvů. Uváděl jejich vznik a nezapomínal sledovat ani nejrůznější gramatické jevy.

Periodikum vycházelo pravidelně, elektronicky jsou naposledy pod tímto názvem zveřejněna vydání z roku 1982 pod vedením Vladimíra Šmilauera, tentokrát ve spolupráci s Libuší Olivovou – Nezbedovou.⁵⁷ Časopis v dalším období (1983-1994) vycházel pod názvem *Onomastický zpravodaj*.

---

⁵⁴ *Zpravodaj místopisné komise ČSAV*. 1. Valentinská 1, Praha 1: Sekretariát Slovanského ústavu ČSAV, 1960., [online] [cit. 2022-11-16]. ISSN 29107/61. Dostupné z: <https://kramerius.lib.cas.cz/view/uuid:8351ae23-f1d2-11e1-8202-001143e3f55c?page=uuid:8351ae24-f1d2-11e1-8202-001143e3f55c>, s. 3.

⁵⁵ Tamtéž

⁵⁶ Tamtéž

⁵⁷ *Zpravodaj místopisné komise ČSAV*. XXIII. Pod vodárenskou věží 4, Praha 8 - Libeň: Ústav pro jazyk český ČSAV, 1982., [online] [cit. 2022-11-16]. ISSN 01570/83. Dostupné z: <https://kramerius.lib.cas.cz/view/uuid:92c84683-f1d2-11e1-1457-001143e3f55c?page=uuid:92c84685-f1d2-11e1-1457-001143e3f55c>

B) *Acta onomastica*:

Acta onomastica jsou v současné době jediným recenzovaným časopisem zabývajícím se vlastními jmény. Jedná se o pokračování *Zpravodaje místopisné komise* (viz bod A)), má tedy také dlouhodobou tradici. V určité době byl tento časopis vydáván pod názvem *Onomastický zpravodaj*. Na tvorbě se podílí mnoho jazykovědců, ale i vědců zabývajících se jinými než jazykovými disciplínami. Projevuje se zde totiž snaha nahlédnout na problematiku vlastních jmen z několika perspektiv a zaměřit se i na mimojazykové aspekty. Periodikum *Acta onomastica* vychází dvakrát ročně, jeho nynějším vedoucím redaktorem je **Pavel Štěpán**, v redakční radě jsou např.: Jaroslav David, Milan Harvalík, Jana Pleskalová, Rudolf Šrámek, Jitka Malenínská, Jana Matúšová a další.⁵⁸

5. Suchdol nad Lužnicí

Předmětem zkoumání jsou v této bakalářské práci místní a pomístní jména v obci Suchdol nad Lužnicí a v jejím okolí. Považuji proto za vhodné tuto obec a její historii v rámci teoretické části práce přiblížit. Důvod, proč jsem právě Suchdol nad Lužnicí chtěla podrobit jazykovědnému bádání je ten, že odtud pocházím a obec i její okolí dobře znám.

5.1. Obecně o Suchdolu nad Lužnicí

Město Suchdol nad Lužnicí nalezneme v Jihočeském kraji v okrese Jindřichohradeckém. Dnes v Suchdole nad Lužnicí, menším městě o rozloze 63,6 km², žije přibližně tři a půl tisíce obyvatel. K roku 2021 bylo na území obce registrováno asi 1 296 domů.

Obec Suchdol nad Lužnicí se celkem skládá ze šesti částí ležících na pěti různých katastrálních územích. Tyto části jsou:

- **Suchdol nad Lužnicí** – název obce i katastrálního území,
- **Bor** – název části obce i katastrálního území,
- **Františkov** – název části obce (leží v katastrálním území Klikov),
- **Hrdlořezy** – název obce (katastrální území se jmenuje Hrdlořezy u Suchdola nad Lužnicí),

---

⁵⁸ *Acta onomastica*. Ústav pro jazyk český: Akademie věd České republiky [online]. [cit. 2022-11-21]. Dostupné z: <https://ujc.avcr.cz/sd/publikace/casopisy/acta-onomastica.html>

- **Klikov** – název obce i katastrálního území,
- **Tušť** – název obce i katastrálního území (patří k ní ještě osada Nový York).

Malebná krajina kolem obce je plná lesů, luk a vodních ploch. Významným tokem je řeka Lužnice, jejíž název je i součástí názvu obce. Klikovem a Františkovem protéká říčka Dračice vlévající se do Lužnice. Ve druhé polovině dvacátého století na území Suchdola nad Lužnicí začaly vlivem těžby písku vznikat vodní plochy, které místní obyvatelé nazývají jednoduše „pískovny“. Ty se stávají čím dále více oblíbenějšími turisticky vyhledávanými cíli.

Suchdol nad Lužnicí má svou základní školu, mateřskou školku, sportovní organizace a jiné zájmové organizace, jako třeba i organizaci vodáckou.

5. 2. Historie Suchdolu nad Lužnicí podle místní kroniky

Město Suchdol nad Lužnicí má poměrně dlouhou historii, nevíme, kdy přesně bylo založeno, avšak první zmínka o něm je zaznamenána již roku 1362. V kronice lze najít text o tom, jak tohoto roku pán Lutold z Landštejna prodal vesnici Suchdol. Konkrétně o této události kronika pojednává takto:

„Od nepaměti patřila zdejší vesnice ke třeboňskému zboží pánův z Landštejna sídlících na stejnojmenném hradě nedaleko Nové Bystřice. Lutold z Landštejna prodal roku 1362 vsi Suchdol a Šalmanovice („villas Suchdol et Zolmanowicz“), praví se v příslušné latinské listině, svým příbuzným, pánům Petrovi, Joštovi, Oldřichovi a Janovi, bratřím z Rožmberka. Tito hned následujícího roku vymohli na pražském arcibiskupu Arnoštovi z Pardubic povýšení zdejšího kostela na farní a současně darovali k němu na vydržování faráře 1 lán poplatných rolí nedaleko vesnice, jakož i trvalý roční plat 5 a půl kopy grošů, jež v pololetních lhůtách (na sv. Jiří a sv. Havla) odváděli tito suchdolští poddaní...“⁵⁹

V roce 1362 už tedy v Suchdole nad Lužnicí (podle zmínky z kroniky) stál zdejší kostel sv. Mikuláše. Je nejstarší dochovanou pamětihodností (zároveň i jednou z mála), kterou v Suchdole najdeme. K vysvěcení tohoto kostela došlo roku 1493. Při jedné z pozdějších stavebních úprav byla nalezena slova psaná ve výklenku pod maltou, která říkají:

---

⁵⁹ Pamětní kniha obce Suchdola nad Lužnicí: Kniha 1., Přepis rukopisné knihy. Suchdol nad Lužnicí, 2021., [online] [cit. 2022-11-09]. Dostupné z: https://www.suchdol.cz/assets/File.ashx?id_org=15914&id_dokumenty=2561., s. 5.

„Léta páně 1493 posvěcen jest tento kostel od nejdůstojnějšího v Kristu Otce a pána pana Benedikta šlechtice z Valdštejna biskupa Kaminského dne 5. měsíce 7. Modlete se za duši jeho.“⁶⁰

Kostel sv. Mikuláše byl i prvním místem v Suchdole nad Lužnicí určeným pro vzdělávání. Roku 1613 tu byla založena první škola:

„Léta 1613 oznamují rychtář, konšelé i všichni ze vsi Suchdola své nové vrchnosti panu Janu Jiřímu ze Švamberka „...že jsme dali školu při kostele (v Suchdole) vystavěti pro rektora, aby se mládež čísti a psáti učila, když pán Bůh tu moudrost některému z našich dítek dáti ráčí, že literního umění se chopí, aby předně pánu Bohu, Vaší Milosti a dobrým lidem uměním svým se hoditi mohl...“⁶¹

Kronika zároveň zmiňuje, že město Suchdol nad Lužnicí nebylo vždy v jednoduché pozici, zejména kvůli svojí poloze blízko rakouských hranic, což samozřejmě sehrálo roli i v pozdějším období při odtržení Sudet a v Protektorátu. Historická fakta o Suchdolu nad Lužnicí jsou často dohledatelná i v původních německy psaných textech. Jedna z takových zpráv je z roku 1833 a popisuje, jak 27. července téhož roku město navštívil císařský manželský pár, když cestoval z Rakous. V některých úryvcích přeložených z němčiny například čteme, že Lužnice bývala někdy nazývána *Černým potokem* (německy *Schwarzbach*), stejně jako obec Tušů, která spadá pod Suchdol nad Lužnicí.⁶²

Tušů spolu s dalšími obcemi patří do oblasti, která je nazývána Vitorazsko. Tato specifická oblast dříve oficiálně náležela pod Dolní Rakousy. K Čechám bylo Vitorazsko přiřazeno až v roce 1920, tehdy i Tušů se stala českou obcí.⁶³

„Jak je všeobecně známo, patřilo před r. 1920 tzv. Vitorazsko k Dol. Rakousům. Byly to obce: Tušů, Rapšach, Spáleníště, Gunšach, Nová Ves, Krabonoš, Č. Velenice, Vyšné, Nakolice, Trpnouz a Dvory n/Luž. (Německé) {a Halamky}. Byl to nepatrný zbytek

---

⁶⁰ Pamětní kniha obce Suchdola nad Lužnicí: Kniha 1., Přepis rukopisné knihy. Suchdol nad Lužnicí, 2021., [online] [cit. 2022-11-09]. Dostupné z:

https://www.suchdol.cz/assets/File.ashx?id_org=15914&id_dokumenty=2561., s. 5

⁶¹ Pamětní kniha obce Suchdola nad Lužnicí, Kniha 1., s. 12, 13.

⁶² Tamtéž, s. 39.

⁶³ Tušů. In: Wikipedia: the free encyclopedia. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, naposledy editováno 8. 8. 2021., [online] [cit. 2022-11-10]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Tušů>

bývalé veliké župy Vitorazské, v němž se udržel ještě český živel a který nám byl mírovou smlouvou Saint-Germainskou⁶⁴ přirčnut. “⁶⁵

Tušť ale nikdy neměla lehký osud. Jak je již zmíněno výše, byla jednou z obcí, které se v roce 1938 přímo dotkla Mnichovská dohoda. I přes velký nesouhlas většiny zdejších českých obyvatel musela být jako část Sudet odtržena od Československa. V roce 1945 pak Tušť nechvalně proslavil masakr v podobě vraždy čtrnácti zdejších obyvatel, kteří byli považováni za zrádce, a to jen kvůli tomu, že odmítli v roce 1938 z obce odejít.⁶⁶ O této události byl v roce 2020 natočen film pod názvem *Krajina ve stínu*.

Přestože Suchdol nad Lužnicí nebýval nikdy příliš velkou obcí, jeho spojení se světem bylo poměrně dobré. Významnou roli sehrála železniční trať vedoucí z Vídně do Prahy, s železniční zastávkou v Suchdole. Tato trať byla vystavěna v 70. letech 19. století a nazvána „Dráha Franze Josefa“ (něm. *k. k. privilegierte Kaiser-Franz-Josephs-Bahn*, zkratka KFJB). Dodnes podél trati můžeme vidět označení FJB (Franz Josefs Bahn). Ke zprovoznění stanice v Suchdole nad Lužnicí došlo roku 1871.⁶⁷

Rok 1876 se stal pro Suchdol významným z důvodu povýšení obce na status městyse.⁶⁸ V 80. letech 19. století Suchdol poznamenal vliv německé kultury:

„V letech osmdesátých projevuje se v Suchdole značnou měrou tlak těžkého německého kapitálu i po stránce národní. Továrníkům nestačilo, že náš dělný lid hmotně vysávali, po stránce sociální se o něj téměř nestarali, ale ještě by jej byli rádi poněmčili.“⁶⁹

Rodiče suchdolských dětí byli nuceni k jejich zápisu do německé školy, proti kterému se stavěli i úřadům. V dobových záznamech je uvedeno, že tlak germanizace na obyvatele Suchdola byl nebývale velký.⁷⁰

---

⁶⁴ Smlouva se týkala inkorporace Vitorazska a Valčicka. Uzavřena byla s Rakouskem v Saint-Germain-en-Laye dne 10. září 1919, roku 1920 nabyla působnosti a Československo bylo oficiálně rozšířeno o suverénní Vitorazsko a Valčicko.

⁶⁵ Pamětní kniha obce Suchdola nad Lužnicí, s. 80.

⁶⁶ Tušť. In: Wikipedia: the free encyclopedia. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, naposledy editováno 8. 8. 2021., [online] [cit. 2022-11-10]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Tušť>

⁶⁷ Pamětní kniha obce Suchdola nad Lužnicí: Kniha 1., Přepis rukopisné knihy. Suchdol nad Lužnicí, 2021., [online] [cit. 2022-11-09]. Dostupné z:

https://www.suchdol.cz/assets/File.ashx?id_org=15914&id_dokumenty=2561., s. 50.

⁶⁸ Pamětní kniha obce Suchdola nad Lužnicí, s. 52.

⁶⁹ Tamtéž, s. 62.

⁷⁰ Tamtéž.

V pozdějších letech Suchdol nad Lužnicí poznamenal začátek 1. světové války, na vojnu muselo narukovat zpočátku asi 165 mužů, kteří odjížděli k vojenskému pluku do Jindřichova Hradce. Hrůzy této války jsou v kronice podrobně popsány.⁷¹

Během válečných let byla vybudována silnice, došlo ke spojení Suchdola s Klikovem.⁷² V meziválečných letech se obci dařilo poměrně dobře, fungovaly zde organizace jako Sokol (ten např. v roce 1922 čítal „24 cvičících, 81 přispívajících, 48 čl. dorostu“⁷³).

Novodobější historie obce je pak zaznamenána v dalším díle pamětní knihy, která bohužel není elektronicky přístupná, a je tudíž obtížnější dostat se k těmto informacím. Domnívám se však, že pro naši práci stačí to, co je zmíněno výše.

V roce 1938 poznamenala dění města mobilizace vyhlášená všem mužům do 40 let. V kronice je uvedeno, že kvůli této události nastal ve městě nebývalý ruch. Mnoho rodin opustilo v tuto chvíli město a přesunulo se do vnitrozemí, jelikož poloha Suchdola byla na „bitevní čáře“ v těsné blízkosti Sudet. Když 30. září padlo rozhodnutí o naší vlasti v Mnichově, znamenalo to pro České Velenice, Novou Ves nad Lužnicí, Krabonůš, Novou Ves u Klikova, ale i pro Františkov připojení k Říši, což všechny silně zasáhlo. Válka znamenala pro Suchdol těžké časy, stejně jako pro zbytek republiky.⁷⁴

Po válce kronika zaznamenává různé události, jako například rozsvícení stromu na náměstí poprvé po válce, obnovení všech spolků, které byly Němci zakázány, a jak kronika uvádí, roku 1946 se tato obec vracela konečně do normálního chodu. V 50. letech pak v obci fungovaly nejrůznější spolky (Lidová myslivecká společnost, Baráčnická obec). 50. léta jsou zachycena i v kronice takto malého města jako roky obdivu k Sovětskému svazu, mezi důležitými informacemi je zde uveden Manifest míru a Deklarace komunistických a dělnických stran celého světa v Moskvě ze dne 23. 11. 1957.⁷⁵

Roku 1966 je v kronice zaznamenáno, že město potřebuje kulturní dům a plánovala se rozsáhlá rekonstrukce kina, jelikož tyto nedostatky brzdí kulturní rozvoj obce. Politické

---

⁷¹ Pamětní kniha obce Suchdola nad Lužnicí, s. 135.

⁷² Tamtéž, s. 140.

⁷³ Tamtéž, s. 186.

⁷⁴ Pamětní kniha obce Suchdola nad Lužnicí: Kniha II., 1938–1945. [online]. [cit. 2023-04-05]. Dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/200365/2>

⁷⁵ Pamětní kniha obce Suchdola nad Lužnicí: Kniha III., 1945–1973. [online]. [cit. 2023-04-05]. Dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/200366/2>

události roku 1968 přispěly k přerušení místních voleb, protože atmosféra v republice byla podle kroniky až příliš rozjitřená. Novým prezidentem republiky se stal Ludvík Svoboda, což místní obyvatelé kvitovali pozitivně. Vpád okupačních vojsk Varšavské smlouvy na území města kronika komentuje velice stručně a uvádí jen, že tato akce byla překvapivá, avšak nezbytně nutná.⁷⁶

V následujících letech se ve městě rozrůstá výstavba panelových a rodinných domů. Rodinné domy se stavěly zejména v ulicích U Náhonu v části Gráfovec a také v ulici Pražská.⁷⁷ Prosperujícím závodem se stává firma Möller (dnes EATON), naopak místní Delta zaznamenává obzvláště v 90. letech spíše úpadek. Došlo taktéž k rozsáhlé rekonstrukci školy a výstavbě nové mateřské školy.

Suchdol nad Lužnicí byl jmenován městem na základě rozhodnutí Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR dne 14. 12. 2005. V současnosti zde žije 3618 obyvatel.⁷⁸

---

⁷⁶ Pamětní kniha obce Suchdola nad Lužnicí: Kniha III., 1945–1973. [online]. [cit. 2023-04-05]. Dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/200366/2>

⁷⁷ Kronika města Suchdol nad Lužnicí za rok 2010, (2010)., s. 18

⁷⁸ Suchdol nad Lužnicí [online]. [cit. 2023-04-27]. Dostupné z: <https://www.suchdol.cz/>

6. Metodologie

Teoretická část byla vypracována na základě odborné literatury, informací dostupných z webu, odborných časopisů či slovníků. V této části je vysvětleno, co je onomastika a jak vznikla. Teoretická část vykládá taktéž základní pojmy týkající se této jazykovědné disciplíny (tj. termíny jako oikonyma, anoikonyma atd.). Jedna z kapitol představuje jazykovědce zabývající se onomastikou a jejich nejznámější díla.

V praktické části bakalářské práce je výklad místních a pomístních jmen a následně provedena jejich klasifikace.

U místních jmen výklad vychází z pěti-svazkového slovníku *Místní jména v Čechách* (1947–1960), který připravoval Antonín Profous, a podíleli se na něm i Jan Svoboda a Vladimír Šmilauer. Tento slovník je dostupný v elektronické verzi na webových stránkách *Ústavu pro jazyk český Akademie věd ČR*. Z praktických důvodů citujeme tuto publikaci jako jedinou do závorky, a to v podobě (autor, díl slovníku, strana). Plná citace všech použitých slovníků je uvedena v přehledu literatury. *Místní jména v Čechách* nebudou jediným využívaným zdrojem, výklad bude doplněn informacemi, vycházejícími z pamětní knihy města Suchdol nad Lužnicí. Písemná podoba jednotlivých místních jmen a jejich vývoj bude porovnáván se záznamy z historických kartografických dokumentů z webu *Geoportálu ČÚZK*. Kromě toho v některých případech využijeme i slovníku Rudolfa Šrámka a Ivana Lutterera, *Zeměpisná jména v Čechách, na Moravě a ve Slezsku* s výkladem původu a historického vývoje místních jmen.⁷⁹

V praktické části budou místní jména následně rozdělena do tabulky podle metodologie Rudolfa Šrámka. Struktura toponymické klasifikace bude ponechána v původní podobě, kterou Šrámek uvádí v časopise *Slovo a slovesnost*.

Výklad pomístních jmen vypracujeme na základě pamětní knihy města, informací od pamětníků, u menší části pomístních jmen z počátku abecedy využijeme *Slovníku pomístních jmen v Čechách*⁸⁰ a další internetové zdroje, jako např. dostupné jazykové slovníky, nebo webové stránky. I v tomto případě budeme pracovat s daty z *Geoportálu ČÚZK*.

---

⁷⁹ LUTTERER, Ivan – ŠRÁMEK, Rudolf (2004). *Zeměpisná jména v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Druhé vydání. Havlíčkův Brod: TOBIÁŠ. ISBN 80-7311-025-3.

⁸⁰ <http://spjc.ujc.cas.cz>

Klasifikace pomístních jmen se opírá o výklad Jany Pleskalové uvedený v *Novém encyklopedickém slovníku češtiny*⁸¹. Z praktických důvodů je zdroj pro všechny následující výklady anoikoným ocitován zde.⁸² V rámci klasifikace jsou pomístní jména roztržena do tabulek nejprve podle příslušných vztahových modelů, jednak s jednočlennými (tabulka č. 4), jednak s vícečlennými názvy (tabulka č. 5). V poslední tabulce (č. 6) jsou anoikonoma rozdělena podle druhů na jména vod (hydronyma), jména terénních útvarů (oronyma), pozemků (agronyma) a cest (hodonyma).

Jména, která jsou právě pojednávána, uvádíme kurzívou, pokud je ve výkladu zmíněno jiné místní nebo pomístní jméno, k němuž se výklad přímo nevztahuje, kurzívou uvedeno není.

Tabulky s provedenými klasifikacemi připojíme k příslušným kapitolám, fotografie Suchdola nad Lužnicí a okolí související s údaji zpracovanými v bakalářské práci pak vložíme do části s přílohami.

Co se týče vyprávěcí formy používané v práci – v Úvodu je použita singulárová ich-forma, v ostatních částech práce se střídá plurál skromnosti a neosobní vyjádření v trpném rodě. V následující praktické části je výklad o jménech psán ve 3. osobě v kombinaci s plurálem skromnosti a trpným rodem. V závěru práce je také užito plurál skromnosti, jen poslední odstavec obsahuje osobní sdělení o přínosu práce v ich-formě.

---

⁸¹ Jana Pleskalová (2017): MODELOVÁ KLASIFIKACE POMÍSTNÍCH JMEN. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny.*, [online]. [cit. 2023-03-08]. Dostupné

z: <https://www.czechency.org/slovník/MODELOV%C3%81%20KLASIFIKACE%20POM%C3%8DSTN%C3%8DCH%20JMEN#pom%C3%ADstn%C3%AD%20jm%C3%A9no>

⁸² Způsob citace odpovídá citaci uvedené v *Novém encyklopedickém slovníku*.

7. Oikonyma a anoikonyma obce Suchdol nad Lužnicí a jejího okolí

Následující část práce je zaměřena na jednotlivá konkrétní místní a pomístní jména obce Suchdol nad Lužnicí a jejího okolí. V první řadě se budeme věnovat jménům místním tedy **oikonymům** (tj. názvům měst, městeček, vsí, lidských sídlišť, osad, jednotlivých staveb a obydlí), následně pak jménům pomístním, vlastním jménům nesídelním, tedy **anoikonymům** (tj. objektům vytvořeným přírodou nebo lidskou činností, např. jménům vodních, či zemědělských ploch, názvům zeměpisných útvarů apod.).

7.1. Oikonyma obce Suchdol nad Lužnicí a okolí

Všechna uvedená oikonyma neboli místní jména, budou systematicky roztríděna takto:

- Nejprve bude uveden výklad místního jména Suchdol nad Lužnicí, pomístních jmen patřících k němu a urbanonym. Poté bude následovat výklad místních jmen obcí, které jsou částmi tohoto města, v pořadí Bor, Františkov, Hrdlořezy, Klikov, a Tušů.
- V rámci každé z výše uvedených skupin budou jména řazena abecedně. V Suchdole nad Lužnicí je možné připojit popis a výklad názvů ulic, náměstí, sídlišť a domů.
- Výklad všech oikonym bude podán podle slovníku Antonína Profouse, nebo s využitím novějšího slovníku Rudolfa Šrámka a Ivana Lutterera. Dále budeme čerpat z Pamětní knihy města Suchdol nad Lužnicí, případně ze svědectví pamětníků.
- Hlavním zdrojem je Profousova elektronicky zpřístupněná publikace *Místní jména v Čechách*⁸³ (dále jen MJČ). Více informací o publikaci je uvedeno v kapitole č. 3–*Jazykovědci věnující se onomastice*.
- Dále budeme čerpat z již zmíněné publikace *Zeměpisná jména v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*⁸⁴.
- V některých případech bude výklad doplněn o historické údaje z archivních map, ke kterým umožňuje přístup Geoportál ČÚZK.

---

⁸³ PROFOUS, Antonín (1947–1960). *Místní jména v Čechách: jejich vznik, původní význam a změny*. [online]. [cit. 2022-02-04]. Dostupné z: <https://mjc.ujc.cas.cz/search.php>

⁸⁴ LUTTERER, Ivan a Rudolf ŠRÁMEK (2004). *Zeměpisná jména, v Čechách na Moravě a ve Slezsku*. Druhé vydání. Havlíčkův Brod: TOBIÁŠ. ISBN 80-7311-025-3.

- U jednotlivých oikonym poznamenáme, do které kategorie toponymických modelů podle Rudolfa Šrámka lze toto jméno zařadit, a proč tomu tak je (viz tabulka 1).

7.1.1. *Suchdol nad Lužnicí*

Malé jihočeské město leží v jindřichohradeckém okrese 13 kilometrů jihovýchodně od Třeboně. První zmínka o něm je z roku 1362, v níž čteme *villas Suchdol et Zolmanowitz*. O několik let později, roku 1379 je zápis *villa Suchdol*, nebo pouze *Suchdol* (1369) a jeho grafické podoby podle výslovnosti *ch* jako *k* – *Sukdol* (1399). Podle Profouse v roce 1458 existovala varianta v 6. pádě – v *Suchdolci*, stejně tak jako v *Suchdole*. První varianta vymizela, dnes se používá pouze spojení v *Suchdole*. V běžné mluvě převažuje zjednodušená výslovnost názvu [*Sudol*], jak uvádí Profous. Ze své zkušenosti bych řekla, že četnější variantou je dlouze vyslovovaný [*Súdol*] (mezi místními málokdo řekne v *Suchdole*). Obyvatel obce je pak podle MJČ označován *Sudolák*, opět vyslovováno spíše dlouze jako [*Súdolák*] (Profous–Svoboda, IV/233).

Na Geoportálu ČÚZK je elektronicky přístupná mapa Císařského stabilního katastru pocházející z roku 1827. Zde stojí název *Suchenthal* s dodatkem *“/d Lužnitz*, česky uvedeno slovy *Suchdol nad Lužnicí*.⁸⁵ Novější mapy z let 1872–1953 ponechávají podobu názvu *Suchenthal*.⁸⁶ Název *Suchenthal* je hybridní kalk složený ze dvou částí: první část – zůstala nepřeložená, avšak s německým sufixem *-en*, druhá část – je přeložená do němčiny (*der Tal* = údolí, dolina). S názvem obce nastávaly komplikace, jelikož byl často uváděn jak v německé, tak v české podobě. Bylo tudíž nutné užívání názvu ustálit. „*Výnosem ministerstva vnitra z 26. V. 1923 čj. 98.221/23 bylo k žádosti obce stanoveno, že jediným, a tudíž nepřeložitelným názvem našeho městečka jest „Suchdol nad Lužnicí“*.⁸⁷ Obec tento výnos zveřejnila s poznámkou, že napříště dopisy s adresou, v níž by *Suchdol* byl jmenován jinak, budou vráceny jako nedoručitelné.⁸⁸

Podle Šrámkových toponymických modelů *Suchdol nad Lužnicí* řadíme do vztahového modelu, na který je možné se ptát otázkou, JAKÉ TO TAM JE, JAKÝ JE,

⁸⁵ Císařské povinné otisky stabilního katastru – Čechy. 1: 2 880. 1827., [online]. [cit. 2022-02-06]. Dostupné z: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=cioc&idrastru=B2_a_6C_7551-1_1

⁸⁶ Topografické sekce třetího vojenského mapování. 1: 25 000. 1872–1953., [online]. [cit. 2022-02-06]. Dostupné z: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=3voj_sekce&idrastru=D1_21__4454-1

⁸⁷ Pamětní kniha obce Suchdola nad Lužnicí, s. 189

⁸⁸ Tamtéž

a odpovídá tak kategorii, kde název odpovídá charakteristice či popisu místa.⁸⁹ Místo dvouslovného názvu vznikl univerbizací název jednoslovný v podobě složeniny. Také podle MJČ IV/233 název *Suchdol* vychází ze spojení *Suchý důl* (Profous – Svoboda, IV/233). Slovník MJČ uvádí ještě sedm stejných složenin *Suchdol*, zaznamenáno je i podobné oikonymum u Příbrami – *Suchodol* (Profous – Svoboda, IV/233). Podobný původ má i název *Suchdola* u Prahy. Šrámek uvádí prvotní znění oikonyma *Suchý dól*. Stejně jako *Suchdol nad Lužnicí* i tento název vznikl podle charakteristiky místa.⁹⁰ Podle *Historického lexikonu obcí České republiky 1869 – 2011* (dále jen HLČR) byl *Suchdol nad Lužnicí* v letech 1869 až 1910 uváděn pod názvem *Suchdol* – obec v okrese Třeboň, v l. 1921–1950 stále jako obec v okr. Třeboň, od r. 1961 je obcí v okrese Jindřichův Hradec (HLČR, s. 549).⁹¹

Benátky

Vlastní jméno *Benátky* je v MJČ I/54–56 zaznamenáno celkem devětkrát. Ani jedna položka však neodpovídá *Benátkám* u Suchdola nad Lužnicí. Podle map jsou jako *Benátky* pojmenovány dvě z ulic v katastru města, zároveň je to pojmenování i pro osadu a oblast v okolí těchto ulic. Osada *Benátky* původně nebyla součástí Suchdola nad Lužnicí, k jejímu připojení dochází v první polovině 20. století⁹², vznik je datován přibližně do 1. poloviny 19. století.⁹³

Profous popisuje vznik místního názvu *Benátky* následovně. Po lingvistické stránce bychom *Benátky* podle přípony *-átky* řadili do kategorie českých místních jmen spolu s názvy jako „*Kojátky, Miřátky, Služátky a p., jež jsou deminutiva ke jménům Kojetice, Miřetice, Služetice...*“ (Profous, I/55). U tohoto oikonyma ale nenacházíme variantu názvu *Benětice*, a to ani u jednoho z devíti názvů vsí. Proto Antonín Profous vysvětlil všechny názvy *Benátky* jako přenesené podle italského města *Benátky*, ovšem s využitím českého exonyma *Benátky*, zatímco endonymum zní *Venezia*, latinské pojmenování bylo *Venetia*. Motivací u českých *Benátek* mohl být charakter místa. České osady *Benátky* patrně vznikaly v místech s mokřady, v místech podmáčených, nebo

---

⁸⁹ ŠRÁMEK, Rudolf (1972). Toponymické modely a toponymický systém. *Slovo a slovesnost*, roč. 33, č. 4, s. 304–318., [online] [cit. 2022-02-04]. Dostupné z: <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=2197>

⁹⁰ LUTTERER, Ivan a Rudolf ŠRÁMEK (2004). *Zeměpisná jména, v Čechách na Moravě a ve Slezsku*. Druhé vydání. Havlíčkův Brod: TOBIÁŠ, s. 247. ISBN 80-7311-025-3.

⁹¹ *Historický lexikon obcí České republiky 1869 – 2011*, část IV. Abecední přehled obcí a částí obcí. <https://www.czso.cz/csu/czso/historicky-lexikon-obci-1869-az-2015>

⁹² Pamětní kniha obce Suchdola nad Lužnicí, s. 99.

⁹³ Tamtéž, s. 39.

u vodních toků. Nabízela se souvislost s italským městem vystavěným na vodě. Profous připomíná i slovinskou podobu *Benetke* (Profous, I/55).

Šrámek a Lutterer se ve své publikaci (2004) věnují výkladu názvu *Benátky nad Jizerou*. V souvislosti s tímto oikonymem uvádějí, že název *Benátky* získal v Čechách obecný význam pro „mokré, bažinaté místo při vodě“. Podoba názvu *Benátky* byla přejata ze slovinského *Benetke*. V Čechách i na Moravě se začal používat jako toponymum pro mnoho míst.⁹⁴ V okolí *Benátek* u Suchdola najdeme soustavu několika menších rybníků, místo nejspíš získalo svoje pojmenování rovněž kvůli svému charakteru.

Nejstarší z map, na níž jsou *Benátky* uvedené, tehdy ještě jako *Benátka*, pochází z let 1885–1930.⁹⁵ Na starších mapách, nebo na mapách ve větším měřítku tuto osadu těžko nacházíme.

Vzhledem k předchozímu výkladu podle R. Šrámka, který uvádí zobecnělé používání názvu pro mokrá, bažinatá místa při vodě, bychom v rámci slovo- a tvarových modelů zařadili *Benátky* do kategorie, CO se zde nacházelo.

Gráfovec

Jedná se o obydlenu čtvrť ve městě Suchdol rozkládající se podél náhonu odbočujícího z řeky Lužnice u obce Tušův ve směru na Klikov. Pojmenování vychází ze skutečnosti, že zde roku 1898 byla založena továrna zpracující dehet, smůlu, a vyrábějící mazadla a kolomaz. Továrnu vlastnil *Theodor Gráf*, říkalo se jí proto *Gráfova* továrna.⁹⁶

Pojmenování *Gráfovec* (*na Gráfovci*, *na Gráfovec*) není v žádné z map zaznamenáno. Mezi místními je však dobře známé. Jméno má svůj původ v příjmení *Gráf* a je utvořené topoformantem *-ovec*, který je typický spíše pro anoikonyma, u oikonym se vyskytuje méně často. Je to rozšířená přípona, vzniklá z posesivního komponentu *-ov-* a sufixu *-ec*, připojená k vlastnímu jménu. Pojmenování patří do kategorie toponymických modelů, jež vznikla formou přivlastnění.⁹⁷ Nevíme, zda jméno vzniklo

---

⁹⁴ LUTTERER, Ivan a Rudolf ŠRÁMEK (2004). *Zeměpisná jména, v Čechách na Moravě a ve Slezsku*, tamtéž.

⁹⁵ Katastrální mapy evidenční – Čechy. 1: 2 880. 1885–1930., [online]. [cit. 2023-02-17]. Dostupné z: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=kmevidc&idrastru=B2_a_14C_7551-1A_04

⁹⁶ Pamětní kniha obce Suchdola nad Lužnicí, s. 80.

⁹⁷ ŠRÁMEK, Rudolf (1972). Toponymické modely a toponymický systém. SaS, roč. 33, s. 304–318.

kvůli příslušnosti obyvatel k místu ležícímu blízko *Gráfovy* továrny, nebo zda vzniklo z důvodu dřívější příslušnosti obyvatel k zaměstnancům továrny.

V tabulce s klasifikací oikonym podle Rudolfa Šrámka by tedy *Gráfovec* mohl být řazen buď do kategorie ČÍ dané místo bylo, nebo KDO na daném místě je.⁹⁸

Hořejší Suchdol

Takto je nazývána část Suchdola rozkládající se v okolí Žižkovy ulice směrem na Bor. V kronikách ani v jiných dokumentech není název dohledatelný. Jeho původ lze však logicky poměrně dobře odvodit. Domy v obydlené části *Hořejší Suchdol*, lidově *Hořejšák* (*na Hořejšáku*, *na Hořejšák*) se totiž nacházejí na kopci nad zbytkem města.

Kvůli upřesňujícímu přívlastku *Hořejší*, popisujícímu přesnější polohu zdejší zástavby města, bychom oikonymum *Hořejší Suchdol* zařadili podle systému Rudolfa Šrámka do kategorie KDE se tato zástavba vyskytuje, tedy do kategorie jmen upřesňujících polohu místa.⁹⁹

Na Mýtě

Jedná se o osídlenou část města poblíž Tuště, kde kdysi podle informací z kroniky stál dřevěný most na kamenných pilířích. Přemostěno bylo celé lužnické údolí tak, aby došlo ke spojení Tuště se Suchdolem. Kdo chtěl přes most přejet, byl povinen zaklepat na dům *mýtného* (č.p. 89) a zaplatit *mýto*. Odtud získalo toto místo své pojmenování.¹⁰⁰

V MJČ je název *Mýto* poměrně rozšířený, motivaci má vždy podobnou jako *Mýto* suchdolské, tedy výběr poplatku, např. za využití silnice (Profous, III/167).

V mapách bohužel *Mýto* zachyceno není. Kromě kroniky dokládají používání tohoto názvu pamětníci. Podle nich se místu lidově říkalo *Mejto*, nebo *Na Mejtě*. Dnes se s pojmenováním mezi místními už příliš často nesetkáme.

Podle R. Šrámka bychom název zařadili do kategorie, CO se na místě nachází, tedy do kategorie s funkcí charakteristiky a popisu místa.¹⁰¹

---

⁹⁸ ŠRÁMEK, Rudolf (1972). Toponymické modely a toponymický systém. SaS, roč. 33, s. 304–318.

⁹⁹ ŠRÁMEK, Rudolf (1972). Toponymické modely a toponymický systém, tamtéž.

¹⁰⁰ Pamětní kniha obce Suchdola nad Lužnicí, s. 79.

¹⁰¹ ŠRÁMEK, Rudolf (1972). Toponymické modely a toponymický systém., tamtéž.

Šmelcovna, Hut'

Šmelcovna je podle historických katastrálních map území, které se rozkládalo severozápadně od Suchdola až k osadě Benátky. Původní německý název dohledatelný v mapách je *Schmelzhitten*.¹⁰² Do češtiny je tento název volně přeložitelný jako *Hutě*. Osídlené území pojmenované *Hut'* se v Suchdole nachází, avšak neodpovídá původnímu kartograficky zaznamenanému místu – *Šmelcovně*. Slovo bylo utvořeno toponymem *-(ov)na*.

Zde nastává rozpor mezi záznamy v mapách a kronikou města. Někteří pamětníci si totiž pod názvem *Šmelcovna* představí objekt továrny, který se nachází směrem ze Suchdola na Klikov. Dnes je tato část města nazývána právě *Hut'* a objektu továrny (byla zde později vystavěna nová část) se říká *Delta*. Kronika o továrně píše takto: „R. 1625 založena zde tehdejším majitelem císařem Ferdinandem II. tavírna na stříbrnou rudu, od čehož vznikl název *Šmelcovna*, při níž současně zřízena slévárna. Tavilo se zde stříbro.“¹⁰³

Název pochází z němčiny (*Schmelzhütte*, příp. *Schmelzofen*) a označoval místo, kde se *šmelcovalo* (rozpouštěly, tavily a slévaly se kovy, např. měď, olovo, stříbro), tedy *šmelcovní hut'*, pec, výheň (LDHBC,¹⁰⁴ RosaSlov aj.).

Jiní pamětníci si ale pod *Šmelcovnou* vybaví v paměti spíše území rozkládající se směrem k Benátkám. Z jakého důvodu si území vysloužilo tento název, lze těžko říct. V místech kartograficky zaznamenané *Šmelcovny* u Benátek totiž nikdy žádné hutní závody nebyly.

Šmelcovna, potažmo *Hut'*, by podle Šrámkových toponymických modelů náležela ke kategorii popisu a charakteristiky místa, jelikož název vznikl jako reakce na to, co se zde nacházelo, co zde bylo.¹⁰⁵

Tři Facky

Legenda z kroniky praví, že v místě této osady se původně nacházely panské lesy hojně navštěvované pytláky. To se pánům nelíbilo, suchdolští sedláci, kteří vlastnili

---

¹⁰² Speciální mapy třetího vojenského mapování. 1: 75 000. 1875–1952., [online]. [cit. 2023-02-18]. Dostupné z: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=3voj_spec&idrastru=D1_22__4454_01

¹⁰³ Pamětní kniha obce Suchdola nad Lužnicí, s. 14.

¹⁰⁴ Lexikální databáze humanistické a barokní češtiny: <https://madla.ujc.cas.cz/>

¹⁰⁵ ŠRÁMEK, Rudolf (1972). Toponymické modely a toponymický systém. SaS, roč. 33, s. 304–318.

pozemky u lesů, kvůli tomu vedli s vrchností dlouhé spory, a to i z důvodu dluhu na činži. Kníže proto nařídil odejmout pozemky a přidělit je podruhům, aby si zde vystavěli svoje chalupy. Jedním z nich byl i Prokop Benda. Ten se však dostal do rozepře s některými sedláky a chtěl tak stavbu chalupy zrušit. Kronika dále dokládá, že „za to byl předvolán do Třeboně „na kancelář“, kdež mu pak „derechtor“ při výslechu vyřal 3 facky pro nedodržení svého závazku a stavět musel. Z toho vznikl pro tyto samoty posměšný název *Tři Facky*.“¹⁰⁶ Benda dostavěl roku 1833 a díky chalupám skutečně došlo ke zlepšení nepříjemné situace způsobené pytláčením, jelikož panské lesy byly výstavbou chalup více izolovány.¹⁰⁷

Vojenská mapa z roku 1872–1953 *Tři Facky* zaznamenává jako místní osadu.¹⁰⁸ S trochu odlišnou podobou názvu, tentokrát jako *U třech facek*, je osada uvedena na mapě katastrální z let 1885–1930.¹⁰⁹

Toponymum *Tři Facky* je natolik specifické, že ho nelze jednoznačně zařadit do tabulky klasifikačních toponymických modelů Rudolfa Šrámka. Z tohoto důvodu bude v příložené tabulce vynecháno.

Abecední seznam ulic v Suchdole nad Lužnicí:

- *Alšova, Bezručova, Boženy Němcové, Erbenova, Havlíčkova, Husova, Komenského, Lužnická, Nerudova, Palackého, Pražská, Smetanova, Tyršova, Vitorazská, Žižkova, 28. října*
- V Suchdole nad Lužnicí převládají u pojmenování ulic názvy honorifikační (tj. názvy vytvořené na počest někoho nebo něčeho). Tento typ názvů se objevuje ve tvaru plného jména (rodné jméno i příjmení) v genitivu s významem přivlastňovacím (*Boženy Němcové*), nebo jen s příjmením v genitivu (*Komenského, Palackého*).
- Další početnější skupinou jsou honorifikační urbanonyma ve tvaru přídavného jména přivlastňovacího (*Alšova, Bezručova, Erbenova, Havlíčkova, Husova, Nerudova, Smetanova, Tyršova, Žižkova*).

---

¹⁰⁶ Pamětní kniha obce Suchdola nad Lužnicí, s. 39.

¹⁰⁷ Tamtéž

¹⁰⁸ Topografická sekce třetího vojenského mapování. 1: 25 000. 1872–1953., [online]. [cit. 2023-02-25]. Dostupné z: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=3voj_sekce&idrastru=D1_21_4454-1

¹⁰⁹ Katastrální mapy evidenční – Čechy. 1: 2 880. 1885–1930., [online]. [cit. 2023-02-25]. Dostupné z: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=kmevidc&idrastru=B2_a_14C_7551-1A_08

- V Suchdole najdeme zastoupení názvů pro ulice podle jejich směřování (*Pražská, Vitorazská*).
- Jméno na počest význačné historické události má ulice *28. října*.
- Ulice *Palackého* je mezi obyvateli Suchdola známá pod neoficiálním názvem *Třešňovka*. Spousta místních možná ani netuší, jaký je její oficiální název. Roku 1925 panoval ve městě stavební ruch a dostavěno bylo několik nových ulic. Mezi nimi i tato ulice. Tehdy byla pojmenována jako *Třešňová*. V roce 1912 zde totiž byla vysázena *třešňová* alej a v letech výstavby ulice třešně tak moc plodily, že se plody z jednotlivých stromů prodávaly lidem ve dražbě. Za čtyři roky přišly silné mrazy a ulice o stromy přišla.¹¹⁰ Název *Třešňovka* jí však mezi místními zůstal dodnes. Je to příklad nestandardizovaného, tzv. živého urbanonyma.¹¹¹
- Podobně je tomu s ulicí jménem *Alšova*. Mezi rodáky spíše slyšíme hodnotící pojmenování *Zlodějská* ulice. Jaká byla motivace, která vedla obyvatele k tomu, aby ulici takto neoficiálně nazývali, ovšem nevíme.
- Honorifikační názvy ulic představují podle modelové teorie toponym typy založené na vztahu nepravé posesivity (přivlastnění) objektu.¹¹²

Náměstí v Suchdole nad Lužnicí:

- *náměstí Svobody, náměstí T. G. Masaryka*
- Suchdol nad Lužnicí je malé město, najdeme zde dvě nevelká a poklidně vyhlížející náměstí. Větší a starší náměstí u kostela je pojmenováno na počest prvního československého prezidenta *T. G. Masaryka*. Název je v genitivu s významem přivlastnění. Po *T. G. Masarykovi* je pak pojmenována i zdejší základní škola. Také zde se z hlediska modelové klasifikace jedná o vztah nepravého přivlastnění.
- *Náměstí Svobody* je novější, plán na zastavění pozemků byl městem schválen roku 1908. Výstavbou vznikly ulice *Komenského, Palackého, Boženy Němcové, Smetanova* a jejich křížením malé náměstí pojmenované původně *Dra Beneše*, později *Mírové náměstí*. Název *Dra Beneše* vznikl stejně jako u náměstí

¹¹⁰ Pamětní kniha obce Suchdola nad Lužnicí, s. 202.

¹¹¹ Jaroslav David (2017): URBANONYMUM. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny. URL: <https://www.czechency.org/slovník/URBANONYMUM> (poslední přístup: 24. 4. 2023).

¹¹² Jaroslav David (2017): HONORIFIKAČNÍ TOPONYMUM. CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny. URL: https://www.czechency.org/slovník/HONORIFIKAČNÍ_TOPYNYMUM (poslední přístup: 24. 4. 2023)

T. G. Masaryka. K přejmenování na *Mírové náměstí* došlo roku 1932.¹¹³ Z pamětní knihy bohužel není zřejmá motivace, proč k tomuto přejmenování došlo. Poslední přejmenování je na *náměstí Svobody*.

Sídliště v Suchdole nad Lužnicí:

- *Na Pražské, 9. května, 17. listopadu*
- Sídliště *Na Pražské* získalo pojmenování kvůli svojí poloze. Nachází se na ulici *Pražská* v novější zástavbě města. Původně zde byl vojenský objekt a soužil jako kasárny.
- Další sídliště nese název *9. května* na počest konce 2. světové války. Tento den byl oslavován jako *Den vítězství*. V roce 1991 byl svátek posunut na 8. května, ale název sídliště v Suchdole se neměnil.
- Jméno posledního ze sídlišť, *17. listopadu*, je vzpomínkou na události z roku 1939 a 1989, které si na *Den studentů* právě *17. listopadu* připomínáme.

Názvy známých domů a hostinců

U Dryjů

Matyáš *Dryje* byl zakladatelem zdejší cementárny na úplném počátku 20. století. Z tohoto období pochází název *U Dryjů*, který dnes není oficiálním názvem. Většina místních lidí však dobře ví, který dům se takto nazývá. Objekt bývalé cementárny se nachází v městské části u hřbitova a dnes je již ve velmi špatném stavu. Na počátku 20. století se vystavěná cementárna Matyáše *Dryje* setkávala s velkým úspěchem. V kronice města je dokonce uvedeno, že měla velký přínos i pro zdejší obyvatele. Díky cementárně byly pro ně dostupnější cementové tašky na pokrytí střechy. V Pamětní knize jsou sice označeny jako nevzhledné, ale zato o mnoho bezpečnější než ty, které byly používané doposud.¹¹⁴

Toponymum *U Dryjů* je označením, které vystihuje, ČÍ dané místo bylo. V tabulce sestavené podle toponymických modelů Rudolfa Šrámka je tudíž zařazeno do kategorie přivlastnění.¹¹⁵ Toto urbanonymum vzniklo na základě vztahu skutečné posesivity.

---

¹¹³ Pamětní kniha obce Suchdola nad Lužnicí, s. 112.

¹¹⁴ Pamětní kniha obce Suchdola nad Lužnicí, s. 104.

¹¹⁵ ŠRÁMEK, Rudolf (1972). Toponymické modely a toponymický systém., SaS, roč. 33, s. 304–318.

U Jezárka

U Jezárka je název hostince, který byl vystavěn v Suchdole na místě, kde se kříží hlavní cesta směrem na Třeboň a cesta do Klikova. Hostinec stojí v blízkosti malého rybníčku, který se jmenuje *Jezárko* a najdeme ho pod tímto názvem i na mapách. Toponymum hostince je tedy převzaté z hydronyma. Podle záznamů z místní kroniky byl tento název zaznamenán již na úplném počátku 20. století.¹¹⁶

Slovo *Jezárko* není tvarem ze spisovné češtiny. Tento tvar je dialektickým výrazem pro zdrobnělinu od slova *jezero*.¹¹⁷

Ve Šrámkově tabulce toponymických modelů řadíme toponymum *U Jezárka* do kategorie určující KDE se objekt nachází, kategorie vypovídá o poloze či směru, podle nichž je jméno odvozeno.¹¹⁸ Urbanonymum vzniklo na základě původního anoikonyma.

U Kaprů

Hostinec *U Kaprů* najdeme ve staré části Suchdola nad Lužnicí, poblíž kostela na náměstí T. G. Masaryka. Jméno *U Kaprů* je v kronice města zapsáno už ve válečných letech k roku 1915, nevíme však přesně, z kterého roku nebo období název pochází.¹¹⁹ Jisté je, že urbanonymum *U Kaprů* vzniklo z příjmení *Kapr*, rodina *Kaprů* kdysi hostinec vlastnila a ten po nich nese jméno dodnes.

Podle toponymických modelů Rudolfa Šrámka bychom toto jméno řadili do kategorie přivlastnění, název je odvozen od skutečnosti, „Čí hostinec byl“ (*rodiny Kaprů*)¹²⁰. Podle Šrámka je tento typ v oikonymii vzácný, typický je pro anoikonymii. Tvořila se tak jména hospod.

7.2. Obce, které se staly částmi města Suchdol nad Lužnicí

7.2.1. Bor

Bor je částí obce Suchdol nad Lužnicí, zároveň je i názvem katastrálního území obce. V MJČ je *Bor u Suchdola nad Lužnicí* popisován jako malá ves mezi lesy. V roce 1580 byla zapsán jako *Nová ves u Suchdola*, jinak *Lhota Vilémova*, roku 1589 jako *Nová ves na Boru*. Samostatný název *Bor* pak nejspíš pochází z roku 1789 (Profous I/130).

---

¹¹⁶ Pamětní kniha obce Suchdola nad Lužnicí, s. 116.

¹¹⁷ Výklad nářečního tvaru je uveden u pomístního jména *Jezárko* na s. 55 této práce.

¹¹⁸ ŠRÁMEK, Rudolf (1972). Toponymické modely a toponymický systém. SaS, roč. 33, s. 304–318.

¹¹⁹ Pamětní kniha obce Suchdola nad Lužnicí, s. 139.

¹²⁰ ŠRÁMEK, Rudolf (1972). Toponymické modely a toponymický systém, SaS, roč. 33, s. 304–318.

Mezi místními lidmi převažuje na otázku *kam* odpověď v podobě 4. pádu s předložkou *na* (tj. jedu *na Bor*, nikoliv jedu *do Boru*).

Místní jméno *Bor* spadá do kategorie názvů s charakteristikou a popisem místa. Název je odpovědí na otázku, CO/KDO je na pojmenovávaném místě. Vznikl z apelativa (Profous, I/130).

7.2.2. *Hrdlořezy*

Hrdlořezy, malá ves 16 kilometrů jihovýchodně od Třeboně, jsou také částí obce Suchdol nad Lužnicí. Katastrální území je pojmenováno jako *Hrdlořezy u Suchdola nad Lužnicí*. První zmínka o této části města pochází z roku 1390, je zaznamenána ve tvaru genitivu *Hrdlorzez*. Ve zmínce z pozdějších let je s rokem 1789 uváděna jako *Hrdloržez*. Z roku 1841 pochází zápis *Hrdloržes*. Na rakouské vojenské mapě je název uváděn jako *Hrdlořez* (Profous, I/30).

Elektronicky přístupné mapy z Geoportálu ČÚZK Profousovy záznamy víceméně potvrzují. V kartografickém záznamu Císařských povinných otisků stabilního katastru z roku 1827 se setkáme s fonetickou podobou *Hrdlorzes*¹²¹, v archivních vojenských mapách pak je pravopisně správnější *Hrdlořez*.¹²²

Podle MJČ: „*Jméno Hrdlořezy má v prvním členu hrdlo 'Gurgel, Kehle, Hals' a druhý člen je od slovesa řezati 'schneiden', takže znamenalo 'ves hrdlořezů (Gurgelschneider), tj. lidí řezajících hrdla'. Byla to tedy posměšná přezdívka pro rváče* (Profous, I/29).“

Z tohoto důvodu bychom v rámci toponymických modelů Rudolfa Šrámeka zařadili jméno *Hrdlořezy* do kategorie oikonym, která vznikla na základě popisu a charakteristiky lidí, kteří zde žili, určenou zájmenem JACÍ. Vlastnost ukrutných lidí jim byla přisouzena patrně jejich sousedy a byla míněna ironicky. Oikonyma pocházejí ze starého sídelního areálu, jsou to složeniny a vždy mají plurálový tvar. Podle tohoto motivu už se oikonyma v současné době netvoří.¹²³

7.2.3. *Františkov*

Františkov jakožto další z částí obce je malou vsí sousedící s Klikovem, vzdálenou od Třeboně 17 kilometrů. První záznam jména vesnice z roku 1841 měl poněkud

¹²¹ Císařské povinné otisky stabilního katastru – Čechy. 1: 2 880. 1827., [online]. [cit. 2022-02-06]. Dostupné z: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=cioc&idrastru=B2_a_6C_2348-1_3

¹²² Topografické sekce třetího vojenského mapování. 1: 25 000. 1872–1953., [online]. [cit. 2022-02-06]. Dostupné z: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=3voj_sekce&idrastru=D1_21__4454-5

¹²³ ŠRÁMEK, Rudolf (1972). Toponymické modely a toponymický systém. SaS, roč. 33, s. 304–318.

podobu – *Franzensthal am Reibache*. Profous uvádí, že *Františkov* získal jméno na počest císaře *Františka*, konkrétně v roce 1794. Dále také zmiňuje, že zde fungovala železárna. Pamětníci vzpomínají na železářské těžební štoly, které vedly pod zemí mezi Klikovem a *Františkovem*. Bylo jich několik a vchody některých štol jsou patrné dodnes. Současný název *Františkov* byl poprvé úředně zaznamenán v roce 1854. Podle MJČ existuje dalších sedm vsí s tímto jménem (Profous I/29).

Mapy zveřejněné Geoportálem ČÚZK z let 1872–1953, tedy z doby, kdy podle Profouse *Františkov* byl již úředně *Františkovem*, ukazují název obce stále jako německé *Franzensthal*.¹²⁴ Mapy starší z roku 1827 *Františkov* vůbec nezaznamenávají.¹²⁵

Vzhledem k tomu, že oikonymum *Františkov* vzniklo na počest císaře *Františka*, spadá ve Šrámkově teorii toponymických modelů do skupiny přivlastnění (kategorie ČÍ).¹²⁶ Je utvořeno topoformantem *-ov*, kterým se v české i slovanské oikonymii nejčastěji vyjadřuje posesivní motiv. Tímto topoformantem se odvozují oikonyma z proprií i apelativ.¹²⁷ V oikonymii se honorifikační toponyma začínají tvořit od 18. století.¹²⁸

7.2.4. *Klikov*

14 kilometrů jihovýchodně od Třeboně leží *Klikov*, který je taktéž katastrálním územím Suchdola. Není nikterak velký, má však poměrně zajímavou řemeslnou tradici. V této části obce Suchdol nad Lužnicí se dříve nacházelo jedenáct hrnčiren. Jedna z nich, hrnčírna U Hofhanzlů, funguje ještě dnes, jiná zanikla zhruba před šesti lety. *Klikov*, jakožto malá ves, vždy fungoval poměrně nezávisle na Suchdolu, bývala zde vlastní obecní škola, pak mateřská škola, samostatná pošta, kulturní dům. Dnes je tomu jinak, většina organizací spadá plně pod Suchdol.

Profous zaznamenává první podobu názvu z roku 1789, tehdy *Klikau*. Německý zápis říká, že „*Klikau liegt an dem sogenannten Reichsbach*“, a pokračuje, že tento potok dělí Čechy od Rakouska. Tento tvar přetrvává do dalších let, k roku 1841 předkládá Profous

¹²⁴ Topografické sekce třetího vojenského mapování. 1: 25 000. 1872–1953., [online]. [cit. 2022-02-06]. Dostupné z: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=3voj_sekce&idrastru=D1_21_4454-1

¹²⁵ Císařské povinné otisky stabilního katastru – Čechy. 1: 2 880. 1827., [online]. [cit. 2022-02-06]. Dostupné z: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=cioc&idrastru=B2_a_6C_3163-1_6

¹²⁶ ŠRÁMEK, Rudolf. (1972), s. 304–318.

¹²⁷ ŠRÁMEK, Rudolf (1999). *Úvod do toponomastiky*.

¹²⁸ Jaroslav David (2017): HONORIFIKAČNÍ TOPONYMUM. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny*. [online]. [cit. 2022-02-06] Dostupné z: https://www.czechency.org/slovník/HONORIFIKAČNÍ_TOPONYMUM

dvě varianty, buď to již zmíněné *Klikau*, nebo *Klikow*. MJČ uvádí variantu na otázku *Kde?* – v *Klikově*, na otázku *Kam?* – *do Klikova* (Profous, II/243). Moje zkušenost je ovšem taková, že se u místních lidí mnohem častěji setkáme s hovorovými variantami *Kde?* – *na Klikově*, *Kam?* – *na Klikov*.

Podle MJČ vznikl místní název obdobnou cestou, jako například názvy obcí Benešov, Františkov – nejpravděpodobněji došlo k odvození z příjmení *Klika* topoformantem *-ov* jako u ostatních jmen obcí utvořených z vlastního jména osoby (Profous II/243). Setkala jsem se ale i s legendou místních pamětníků, že název *Klikov* vznikl zkomolením hornického německého pozdravu *Glück auf!* Jak je již zmíněno v souvislosti s vesnicí Františkov, která s *Klikovem* přímo sousedí, nacházelo se zde mnoho štol z důvodu těžby železné rudy. Tato těžba měla v *Klikově* i Františkově dlouholetou tradici. Beru tuto variantu taktéž jako možné vysvětlení, nemáme ji však nikterak podloženu, opíráme se pouze o svědectví místních pamětníků.

Císařské povinné otisky stabilního katastru z roku 1827 ukazují název *Klikau*, tedy variantu shodnou s Profousovým slovníkem, stejně tak je kartograficky zaznamenáno i v novějších vojenských mapách z let 1872–1953¹²⁹; současnou podobu *Klikov* zachycují vojenské mapy z let 1875–1952.¹³⁰

Pokud bychom brali v úvahu první z variant, tedy tu, že název *Klikov* vznikl obdobným způsobem jako např. Benešov, přidáním přípony *-ov* k příjmení *Klika*, pak bychom podle Šrámkových toponymických modelů zařadili tento název do kategorie přivlastnění. Jméno *Klikov* by vzniklo jako důsledek vyjádření skutečnosti, ČÍ je tato vesnice, ČÍ je to majetek.¹³¹

Na Důle

Mezi místními obyvateli *Klikova*, zejména mezi pamětníky, převažuje rozdělení obce na tři části. Nejstarší zastavěná část směrem ze Suchdola od mostu přes řeku Dračici po náves (cca dům č. p. 147 až č.p. 65) je často jmenována jako *Důla*, *Na Důle*. *Důlou* je část obce nazvána kvůli svojí poloze, jelikož je položena níže k údolí řeky

---

¹²⁹ Topografické sekce třetího vojenského mapování. 1: 25 000. 1872–1953., [online]. [cit. 2022-02-07]. Dostupné z: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=3voj_sekce&idrastru=D1_21__4454-1

¹³⁰ Speciální mapy třetího vojenského mapování. 1: 75 000. 1875–1952., [online]. [cit. 2022-02-07]. Dostupné z: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=3voj_spec&idrastru=D1_22__4454_06

¹³¹ ŠRÁMEK, Rudolf. (1972), s. 304–318.

Dračice než zbytek obce. Podoba se zdlouženým *ó* vedla k hláskové změně *ó>uo>ů* (*Dóla > Duola > Důla*).

Na Důle odpovídá poloze, v níž se část Klikova nachází. V tabulce s toponymickými modely je proto řazena pod kategorii KDE to je.¹³²

Na Hůře

Hůrou se rozumí místní část obce od návsi směrem k Františkovu podél hlavní cesty, zejména pak konec obce před Františkovem (dům č.p. 93). Část obce má vyšší zeměpisnou polohu než zmíněná Důla. V této části obce se dříve nacházely zejména zemědělské usedlosti.

Stejně tak jako Důlu bychom i *Hůru* klasifikovali do kategorie odpovídající poloze a odpovídající na otázku KDE se nachází.¹³³ Hlásková změna dlouhého *ó* přes *uo* v dlouhé *ů* je obdobná.

Na Obci

Na Obci se říká třetí zastavěné části Klikova, která dnes odpovídá Husově ulici. Vede od návsi směrem k Žabárně a dále ve směru na Chlum u Třeboně. *Na Obci* dnes najdeme obchod s potravinami, hospodu, krásně zrekonstruovanou kapličku a fotbalové hřiště. Pamětníci tvrdí, že v této části vsi v předválečných letech žil starosta obce, což mohlo vést ke vzniku tohoto názvu. Tento typ „předložka + jméno“ stejně jako předchozí oikonyma je typický spíše pro anoikonyma. Lokalizující motiv odpovídá na otázku KDE to je.¹³⁴

U Domanských

Dům *U Domanských* znají místní obyvatelé, zejména pak pamětníci, kteří zde pamatují obchod. Tento obchod založil můj prapraděd *Antonín Domanský*, který na Klikov přišel po vyučení až z Moravy. Nejprve pracoval v obchodě, který byl v sousedství, v roce 1896 zde však vystavěl dům s číslem popisným 92, v němž otevřel svůj vlastní obchod. V příloze můžete na fotografii vidět původní vývěsní štít nade dveřmi obchodu s nápisem *Ant. Domanský*, později zde byl nápis *U Domanských*. Obchod byl provozován až do roku 1975 a v tomto roce byl zavřen již jako Jednota. Nápis *U Domanských* zde ale visel

¹³² ŠRÁMEK, Rudolf (1972). Toponymické modely a toponymický systém. SaS, roč. 33, s. 304–318.

¹³³ ŠRÁMEK, Rudolf (1972). Toponymické modely a toponymický systém, tamtéž.

¹³⁴ ŠRÁMEK, Rudolf (1972). Toponymické modely a toponymický systém, tamtéž.

zachovaný až do roku 2015. Moje rodina, potomci Antonína *Domanského*, zde žije dodnes.

Název podle Šrámkovy teorie odpovídá vzniku pojmenování podle vlastnictví, ČÍ obchod byl, tedy kategorii přivlastnění.¹³⁵

Zajíc

Osada se nachází nedaleko od Klikova směrem k Chlumu u Třeboně. Nevíme však, odkud její jméno pochází. MJČ nezaznamenávají ani *Zajíc*, jak se osadě říká dnes, ani původní poněkud podobenou podobu názvu – *Seitz*. Beneš uvádí příjmení *Saicz* (známé jsou i varianty *Saitz*), které znamená skutečně *Zajíc*, toto je obdobný případ (Beneš 1998, s. 66). Jde tedy o jméno z názvu zvířete, nebo z osobního jména či příjmení podle zvířete.

Informace máme jen z historických map. V letech 1827, kdy byly vytvářeny jednak Císařské povinné otisky stabilního katastru¹³⁶, jednak Originální mapy stabilního katastru¹³⁷, je osada uvedena pod německým *Seitz*. Někteří pamětníci skutečně používali tuto variantu vyslovovanou [*Zajc*]. Novější kartografické záznamy už mají českou variantu *Zajíc*.¹³⁸ V současných mapách je jméno uvedeno s dlouhým *í*, tedy *Zajíc* (směr *na Zajíc*).

Může jít o typ, kdy se osobní jméno *Zajíc* stalo oikonymem. Osadu osídlil muž jménem *Zajíc* se svými lidmi. Propriálně pojmenovací motiv je přivlastňovací vztah ČÍ.¹³⁹

Žabárna

Název patří stavení, které se nachází asi kilometr za Klikovem směrem na Chlum u Třeboně. Je jedním z nejstarších domů zaznamenaným v katastru Klikova. Dům stojí na samotě u potoka *Žabinec*. Název potoka i domu má svůj původ nejspíš v charakteru místa a v případě *Žabárny* je utvořený topoformantem *-árna*, jímž se tvoří názvy míst.

---

¹³⁵ ŠRÁMEK, Rudolf (1972). Toponymické modely a toponymický systém. SaS, roč. 33, 304 – 318.

¹³⁶ Císařské povinné otisky stabilního katastru – Čechy. 1: 2 880. 1827., [online]. [cit. 2022-02-25]. Dostupné z: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=cioc&idrastru=B2_a_6C_3163-1_3

¹³⁷ Originální mapy stabilního katastru – Čechy. 1: 2 880. 1875., [online]. [cit. 2022-02-25]. Dostupné z: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=omc&idrastru=B2_a_4C_2872_3

¹³⁸ Topografické sekce třetího vojenského mapování. 1: 25 000. 1872–1953., [online]. [cit. 2022-02-25]. Dostupné z: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=3voj_sekce&idrastru=D1_21__4454-1

¹³⁹ ŠRÁMEK, Rudolf (1972). Toponymické modely a toponymický systém. SaS, roč. 33, 304 – 318.

Jméno *Žabárna* je možné řadit do kategorie, CO zde bylo, je.¹⁴⁰ Může však jít o pojmenování metaforické, možná také ironické.

7.2.5. *Tušť*

Tušť, jedna z dalších částí obce a zároveň katastrální území Suchdola nad Lužnicí. I přes malou vzdálenost, *Tušť* se Suchdolem přímo sousedí, to s obcí *Tušť* nebylo vždy jednoznačné. Původně vesnice patřila pod Rakousko a nazývala se *Schwarzbach*. Pod stejným jménem najdeme na mapě i potok, který sehrál roli právě při kartografickém vymezení hranic mezi Čechami a Rakousy. K Čechám byla vesnice připojena až po 1. světové válce. První zmínka o něm je doložená již z roku 1339. Z německého zápisu čteme, že potok se německy nazývá *Damnach* a česky *Tusche*. Profous cituje A. Sedláčka, který poznamenal, že se potok dosud jmenuje „*Tušť* jinak česky *Černá stoka*“ (snad z českého předkladu německého *Schwarzbach*). Profous ještě vykládá slovo *Damnach* z *Damenach*, doslova „dančí voda“. Z čeho konkrétně ovšem vznikl název *Tušť* přesně nevíme. Profous předkládá několik variant. Jednak existuje zmínka z roku 1366 o lese *Tust* nacházejícím se u Třeboně (pod tímto názvem je později v roce 1499 uvedena ještě louka nedaleko Břilic), jednak byl na mapě asi 4 kilometry severozápadně od Třeboně označen rybník *Toušť*. *Tušť* by tak mohla vzniknout jako obdoba těchto názvů. V MJČ je brána v potaz ještě jedna možnost. V roce 1339 vznikl totiž záznam o již zmíněném potoku *Schwarzbach*. Je však zapsán českou variantou jména – *Tuše*. S odůvodněním a vysvětlením této varianty přichází podle Profouse neznámý autor až o několik století později. Píše se rok 1920 a v *Národních listech* píše nejmenovaný autor, že svoje pojmenování si potok *Schwarzbach* vysloužil kvůli zbarvení do tmavě červené až černé barvy z důvodu přítomnosti složek rašeliny a rudy. Starou variantu tohoto jména zapsanou jako *Tusche* četl autor jako *Tuča* a měl „*zajisté na mysli toto slovanské slovo ... stsl. toča (dešť), slovin. toča (krupobití), srb. tuča t., hluž. tučel (mrak), rus. tuča ,tmavý mrak*“ (Profous, IV/403).“ Podle Profouse ale tuto teorii nelze nikterak ověřit, a tudíž zůstává nepotvrzená. Poslední připomínka věnovaná v MJČ tomuto místnímu jménu nás odkazuje k nápadné podobnosti s německým *Taus(t)* a s latinským *Tusta* použitými pro Domažlice (Profous, IV/403).

Na všech historických mapách, které jsou elektronicky dostupné na Geoportálu ČÚZK, je vesnice *Tušť* pojmenována jako *Schwarzbach*.

---

¹⁴⁰ ŠRÁMEK, Rudolf (1972). Toponymické modely a toponymický systém., SaS, roč. 33, s. 304–318.

V současné době se mezi místními lidmi setkáváme s variantou, kdy je za název vesnice považována *Tušť* (v *Tušti*, do *Tuště*), člověk žijící v Tušti se pak nazývá *Tušťák*. Potoku, podle něhož získala vesnice svůj původní název *Schwarzbach*, se dodnes česky říká *Černý potok*. Tyto názvy, tedy *Schwarzbach* a *Tušť*, však nefungují jako sobě společné alternativy. Nesetkáme se tedy se situací, kdy by potok byl nazýván *Tuští*. Kronika města Suchdol však zachycuje situaci, ve které k tomuto jevu dochází. „R. 1855 postaven byl také nový kamenný most přes černý potok zvaný *Tušť*...“¹⁴¹

Pokud budeme předpokládat, že název *Schwarzbach* (potažmo *Tušť*) má svůj původ ve stejnojmenném pojmenování potoka, zařadíme toponymum podle Šrámkových modelů do kategorie, KDE to je, konkrétně „tam, kde je“. Oikonymum *Tušť* mohlo vzniknout transonymizací hydronyma *Schwarzbach* s českým názvem *Tuše*, tedy leží tam, kde teče potok toho jména. V tomto případě by bylo hydronymum (tj. jméno vodního toku) přeneseno na název obce.¹⁴²

Nový York

Osada patří ke katastrálnímu území *Tušť*, od *Tuště* jako takové je vzdálena jen necelé 2 kilometry. Název osady je exonymem původního cizojazyčného *New York*. Pod tímto názvem můžeme najít osadu zaznamenanou například na neoficiálních turistických ukazatelích jako raritu. V oficiálních současných mapách převládá podoba *Nový York*.

Místní lidé dokonce název zkomolili tak, že se lze setkat s výslovností [*Najork*, *na Najork*, *na Najorku*].

První kartografický záznam osady na mapě je z let 1872–1953 ve zvláštní pravopisné podobě *Newyork*.¹⁴³ Novější mapa z roku 1965 už pracuje s podobou *Nový York*.¹⁴⁴

Paris

Paris, stejně jako *Nový York*, je název osady, která má podobný charakter. Osada *Paris* leží mezi *Klikovem*, *Tuští* a *Rapšachem*. V současné době je vyhledávaná turisty

---

¹⁴¹ Pamětní kniha obce Suchdola nad Lužnicí, s. 42.

¹⁴² ŠRÁMEK, Rudolf (1972). Toponymické modely a toponymický systém., SaS, roč. 33, s. 304–318.

¹⁴³ Topografické sekce třetího vojenského mapování. 1 : 25 000. 1872–1953., [online]. [cit. 2022-03-02]. Dostupné z: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=3voj_sekce&idrastru=D1_21__4454-1

¹⁴⁴ Topografické mapy v systému S-1952. 1 : 10 000. 1965., [online]. [cit. 2022-03-02]. Dostupné z: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=topo1952&idrastru=D7_2__M-33-114-B-d-1

zejména v letním období z důvodu bezprostřední blízkosti jedné z pískoven a také stejnojmenného kempu *Paris*.

Přestože na současné mapě je české exonymum *Paříž*, na ukazatelích je ponecháno endonymum *Paris*, což je mnohem rozšířenější varianta názvu. *Paris*, hlavní město Francie, je nejznámější z francouzských měst. Na rozdíl od Nového Yorku je zde jiný postup, místo exonyma *Paříž*, se užívá endonymum *Paris*. Ve výslovnosti převažuje podoba [*París, na París, na Parízu*] i s koncovým *-s*. Mezi místními uživateli je jméno často používáno v mužském rodě (ten *Paris*, bez *Parisu*).

Velký a Malý Londýn

Velký Londýn i *Malý Londýn*, těsně sousedící osady vzdálené asi 7 kilometrů východně od Suchdola, získaly svůj název podle britského hlavního města. Na současných mapách se setkáme jak s podobou *Velký Londýn*, *Malý Londýn*, kde je užito české exonymum pro původní endonymum *London*, tak s podobou *Velký London*, *Malý London*. Zde zůstává zachován oficiální název *Londýna*. Exonymum *Londýn* se k nám dostalo prostřednictvím latinské podoby *Londonium* a patří k živým exonymům, užívá se stále.¹⁴⁵

Místní obyvatelé zachovávají více původní jméno *London*, přičemž výslovnost je počeštěná a neodpovídá foneticky správné anglické výslovnosti. Název je vyslovován často jako [*London, do Londonu, v Londonu / v Londoně, na Londoně*]. Používání přívlastku *Velký a Malý* spíše vymizelo a v běžné komunikaci nebývá rozlišovací přívlastek do názvu zahrnován, stejně jako osady nejsou vnímány odděleně.

V katastrálních mapách přístupných na Geoportálu ČÚZK jsou obě předchozí zmíněné varianty názvu (*London, Londýn*), přičemž *London* je přeškrtnuto. Preferováno tedy pravděpodobně bylo české exonymum *Londýn*.¹⁴⁶

- Všechny tři předešlé osady mají stejný původ vzniku toponyma. Historie názvů sahá do období po první světové válce. Tehdy došlo k oficiálnímu připojení Vitorazska k českému území, a to na základě podpisu tzv. *Saint-Germainské*¹⁴⁷ smlouvy. Smlouva byla uzavřena v září 1919, připojení oblasti Vitorazska

---

¹⁴⁵ Milan Harvalík (2017): EXONYMUM. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny. [online]. [cit. 2022-03-02]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/EXONYMUM> (poslední přístup: 24. 4. 2023).

¹⁴⁶ Katastrální mapy evidenční – Čechy. 1: 2 880. 1910–1931., [online]. [cit. 2022-03-02]. Dostupné z: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=kmevidc&idrastru=B2_a_14C_6438-1A_04

¹⁴⁷ Obsah smlouvy je přiblížen v poznámce pod čarou č. 64

definitivně proběhlo 31. července 1920 zákonem č. 450/1920 Sb.¹⁴⁸ Obyvatelé na základě této události pojmenovali místní samoty těmito jmény z vděčnosti k mocnostem, které Československu pomohly na cestě k osamostatnění.¹⁴⁹

Tabulka 3: Klasifikace oikonym na základě teorie R. Šrámka

	Vztahové modely	Slovotvorné modely	
		neživotnost	životnost
Poloha, směr	KDE	<i>Hořejší Suchdol</i> <i>Na Důle</i> <i>Na Hůře</i> <i>Na Mýtě</i> <i>Na Obci</i> <i>U Jezárka</i>	<i>U Domanských</i> <i>U Dryjů</i> <i>U Kaprů</i>
Popis, charakteristika	CO (KDO)	<i>Benátky</i> <i>Bor</i> <i>Šmelcovna, Hut'</i> <i>Tušť</i>	
	JAKÝ JACÍ	<i>Suchdol nad Lužnicí</i> <i>Tři Facky</i>	<i>Hrdlořezy</i>
Přivlastnění	ČÍ		<i>Františkov</i> <i>Gráfovec</i> <i>Klikov</i> <i>Zajíc</i>

Zdroj: na základě literatury (Šrámek, 1972)

7.3. Anoikonyma v obci Suchdol nad Lužnicí a okolí

- V kapitole zaměřené na anoikonyma bude zachována podobná struktura jako u oikonym. Anoikonyma budou uvedena nejprve pro *Suchdol nad Lužnicí*, poté pro obec *Klikov* a další.
- V rámci každé obce budou anoikonyma roztržena na hydronyma, oronyma, agronyma a hodonyma.

¹⁴⁸ ČESKOSLOVENSKO. Opatření Stálého výboru Národního shromáždění republiky Československé o inkorporaci Vitorazska a Valčicka. In: 1920 Sb.. 1920, číslo 450., [online]. [cit. 2022-03-02]. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/1/2031/1/2/opatreni-c-450-1920-sb-o-inkorporaci-vitorazska-a-valcicka>

¹⁴⁹ Třeboňskem na kole do Nového Yorku, Paříže i Benátek. Kudyznudy.cz., [online]. [cit. 2023-03-02]. Dostupné z: <https://www.kudyznudy.cz/vylety/vypravy-za-kuriozitami/trebonskem-na-kole-do-noveho-yorku-parize-i-benate>

- V každé z těchto skupin bude uvedeno několik příkladů, vzhledem k rozsahu práce nebudou vyložena všechna anoikonyma. Naším cílem je vybrat anoikonyma nejznámější, nejpoužívanější, nebo anoikonyma, která jsou něčím zajímavá. Snažíme se o takový výběr, aby pomístní jména utvořila pestrou mozaiku při následné klasifikaci.
- Modelovou klasifikaci pomístních jmen provedeme na základě výkladu z *Nového encyklopedického slovníku češtiny*¹⁵⁰ (dále jen NESČ). Autorkou této klasifikace je lingvistka Jana Pleskalová. Plná citace tohoto zdroje je uvedena v rámci *Metodologie* a v *Seznamu literatury*. Z praktických důvodů nebude citace u následujících výkladů uváděna.
- Některé údaje potřebné pro výklad jmen čerpáme opět z Pamětní knihy města. Pokud je třeba, používáme pro doplnění určitých informací Profousova *Místní jména v Čechách* v elektronické verzi¹⁵¹. Omezeně pak můžeme pracovat se *Slovníkem pomístních jmen v Čechách*¹⁵².
- Součástí této kapitoly jsou i tři tabulky, v nichž jsou jednotlivá anoikonyma roztríděna. V prvních dvou tabulkách se zaměříme na klasifikaci pomístních jmen, konkrétně na základě vztahových modelů, třetí tabulka je věnována strukturním modelům, vše vychází z klasifikace podle Jany Pleskalové.

7.3.1. Suchdol nad Lužnicí

A) Hydronyma

Dobry

Dobry je součástí soustavy jedenácti rybníčků, která začíná malým Jezárkem při hlavní silnici v Suchdole nad Lužnicí, konkrétně tam, kde se hlavní silnice kříží se silnicí vedlejší, vedoucí na Klikov, a končí rybníkem Velký Hojek až za osadou Benátky. Tato soustava je oblíbeným místem procházek, jelikož je propojena pěší stezkou. V zimě zase chodí místní lidé na rybníky bruslit, pokud jim počasí přeje, jelikož rybníky nejsou

---

¹⁵⁰ Jana PLESKALOVÁ (2017): MODELOVÁ KLASIFIKACE POMÍSTNÍCH JMEN. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*., [online]. [cit. 2023-03-08]. Dostupné z:

<https://www.czechency.org/slovník/MODELOV%C3%81%20KLASIFIKACE%20POM%C3%8DSTN%C3%8DCH%20JMEN#pom%C3%ADstn%C3%AD%20jm%C3%A9no>

¹⁵¹ PROFOUS, Antonín (1947–1960). *Místní jména v Čechách: jejich vznik, původní význam a změny*. [online]. [cit. 2022-02-04]. Dostupné z: <https://mjc.ujc.cas.cz/search.php>

¹⁵² *Slovník pomístních jmen v Čechách* [online]. [cit. 2023-04-29]. Dostupné z: <http://spjc.ujc.cas.cz>

moc hluboké, a tak rychleji zamrzají. V současnosti je majitelem těchto rybníků společnost *Rybářství Nové Hradky*.¹⁵³

Rybník *Dobry* těsně sousedí s rybníkem *Hospodář* z jedné strany, z druhé strany pak najdeme Malý Filiš. Hydronymum *Dobry* je ve tvaru adjektiva maskulinního rodu. V rámci určení vztahového modelu bychom ho řadili k jednočlenným vztahovým modelům a ke skupině pomístních jmen, která získala své pojmenování na základě vyjádření vlastnosti (VM C).

Podle *strukturních* modelů by anoikonymum *Dobry* náleželo kategorii derivace.

Fiklíkáč

Takto se říká malinkému rybníčku, který se v současnosti nachází na pozemku vedle čerpací stanice. *Fiklíkáč* se zde podle kroniky nacházel již před rokem 1900, svoje pojmenování však dostal až později. U rybníčka proběhla okolo roku 1908 výstavba domů a dům, který stál přímo vedle něj, měl ve vlastnictví občan Suchdola *Karel Fiklík*. Kdy přesně se rybníčku začalo podle jména *Karla Fiklíka* přezdívat, nevíme, pod tímto názvem je však známý i dnes.¹⁵⁴

Fiklíkáč jako jednočlenný název řadíme do tabulky k vztahovému modelu D (přivlastnění). Název vznikl na základě vyjádření vztahu k určité osobě připojením topoformantu *-áč*. Pojmenování je utvořeno derivací.

Hospodář

Hospodář patří do soustavy rybníků nedaleko od Benátek, sousedí s rybníky Jan a Dobry. Bohužel neznáme přesnou motivaci pojmenování, ani nevíme, zda spolu hydronyma třech sousedících rybníků *Dobry*, *Jan*, *Hospodář*, souvisí.

Jedná se opět o jednočlenný název, který řadíme do vztahového modelu C (pokud předpokládáme, že jméno vzniklo díky vlastnostem pojmenovávaného objektu – tzn., rybník např. sloužil jako chovný, což vedlo k motivaci tohoto pojmenování), nebo do kategorie D (pokud předpokládáme provázanost k určité osobě, po níž získal jméno *Hospodář*).

---

¹⁵³ Katastrální mapa-Suchdol nad Lužnicí., ikatastr.cz., [online]. [cit. 2023-03-11]. Dostupné z: <https://www.ikatastr.cz/#kde=48.90631,14.86096,16&info=48.90867,14.86484>

¹⁵⁴ Pamětní kniha obce Suchdola nad Lužnicí, s. 115.

Pojmenování bylo utvořeno na základě metaforické, či metonymické souvislosti pojmenovávaného objektu.

Jan

Mezi Hospodářem a Velkou Prasetou nalézáme rybník *Jan*. Zde vzniklo jednočlenné pojmenování pravděpodobně v souvislosti se vztahem k nějaké osobě. Radíme ho proto ke vztahovým modelům typu D (přivlastnění).

Co se týče modelů strukturních, vznikl tento název prostřednictvím toponymizace, tedy přenesením vlastního jména osoby na objekt. Po kterém z *Janiů* rybník své jméno získal, nebo za jaké situace, však nevíme.

Jezárko

Jezárkem celá rybniční soustava začíná, tento rybníček patří k menším z nich. Najdeme ho v těsné blízkosti křižovatky, na níž se odbočuje směrem ke Klikovu. V současnosti je *Jezárko* zarostlé rákosím a nejrůznějším křovím a není tudíž tolik nápadné. Na jeho přítomnost poukazuje hostinec, který u křižovatky stojí a nese název *U Jezárka*.

Jednočlenné anoikononymum je v rovině vztahových modelů řazeno ke vztahovému modelu B (VM B druh objektu). K tomuto modelu řadíme názvy vycházející ze skutečnosti, jaký druh objektu je pojmenováván. V tomto případě šlo o pojmenování menšího rybníčku podobného *jezeru*, přičemž došlo k utvoření zdrobněliny. Zdrobnělé *Jezárko* je tvarem nářečním. Nastala zde dispalatalizační změna, kdy se *e/é* (z původního *jezero*, *jezérko*) předcházející souhláskám *r*, *l*, *n* (zde konkrétně *r*) přeměnilo v *a/á* (*jezárko*). Z prvotního *jezero*, přes zdrobnělé *jezérko* tedy vzniká otevřenější výslovností ono *jezárko*. Jedná se o nářečí jihozápadočeské podskupiny.¹⁵⁵

Jezárko označující hydronymum prošlo pojmenovacím postupem toponymizace, respektive proprializace. Konkrétním vyjádřením strukturního modelu je slovtvorný typ daný topoformantem **-ko**.

---

¹⁵⁵ CUŘÍN, František a kol. (1986). *Jihočeská vlastivěda*. Jazyk. Řada A. České Budějovice: Jihočeské nakladatelství.

Lužnice

Řeka pramenící v Novohradských horách na rakouské straně poblíž městečka Karlstift je největším přítokem Vltavy na jihu Čech. Pro Suchdol má podstatný význam. Dříve na ní byly vystavěny mlýny a sloužila taktéž ke splavování dřeva. Dnes je její původní zachovalé meandrovité koryto krásně udržováno a řeka je nejen oblíbeným vodáckým, ale i rybářským cílem.

První zmínka o ní je z roku 1179, tehdy byla zaznamenána jako *rivulus Lunsenize*. Pojmenování má podle R. Šrámka kořeny v praslovanském *Ložbnica*, což je pojmenování pro „*lužní řeku, vodu protékající luhy*“¹⁵⁶. Praslovanské *logъ* je pak podle něj označení „*luhu, mokřinaté louky, lesního palouku*“¹⁵⁷.

Na mapách z roku 1827 vidíme hydronymum v podobě *Lužnitz*¹⁵⁸, novější mapy uvádí variantu *Lainsitz* (varianta plně německá) a současně taktéž *Lužnitz*¹⁵⁹. Český název je zakončen na *-e*, tedy *Lužnice*.

Hydronymum *Lužnice* je utvořeno na základě vztahového modelu typu C (VM C jeho vlastnosti). Prvotní *Ložbnica* vyjadřuje vlastnost hydronyma. Řeka protéká luhy a lužními lesy a je utvořena z adjektiva topoformantem *-ica*, dnes *-ice*.

Strukturální model je derivace.

Suchý

Rybníček *Suchý* se nachází v těsné blízkosti Jezárka. Jeho výměra není nikterak velká. Název pravděpodobně vznikl přenesením jeho vlastnosti. Název *Suchý* je jednočlenný název v rámci vztahových modelů klasifikovaný do skupiny C (VM C jeho vlastnosti). Vlastnost je obsažena přímo v objektu.

Strukturální model je model derivační.

---

¹⁵⁶ LUTTERER, Ivan a Rudolf ŠRÁMEK (2004). *Zeměpisná jména, v Čechách na Moravě a ve Slezsku.*, s. 164.

¹⁵⁷ LUTTERER, Ivan a Rudolf ŠRÁMEK (2004). *Zeměpisná jména, v Čechách na Moravě a ve Slezsku*, tamtéž.

¹⁵⁸ Císařské povinné otisky stabilního katastru – Čechy. 1: 2 880. 1827., [online]. [cit. 2022-03-18]. Dostupné z: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=cioc&idrastru=B2_a_6C_7551-1_1

¹⁵⁹ Topografické sekce třetího vojenského mapování. 1: 25 000. 1872–1953., [online]. [cit. 2022-03-18]. Dostupné z: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=3voj_sekce&idrastru=D1_21__4454-1

Velký a Malý Filiš

Velký i *Malý Filiš* tvoří spolu s dalšími soustavu benátských rybníků. Nesousedí spolu. *Velký Filiš* je dále od Suchdola, blíže k Benátkám, *Malý Filiš* naopak najdeme blíže k Suchdolu, sousedí s rybníky Dobrý a Suchý. *Filiš* získal své jméno po rodu *Filišů*. Nejstarší zaznamenaný z rodu je Štěpán *Filiš*, který vystavěl mlýn na řece Lužnici. Tehdy podle kroniky Jakub Krčín z Jelčan, známý rybníkář, vyměřil nedaleko mlýna rybník a také stoku, kam chtěl vodu od mlynáře *Filiše* odvádět. Tímto rybníkem je pravděpodobně *Malý Filiš*, který leží blíže k Lužnici. Výstavba mlýna i rybníka proběhla již ve 2. polovině 16. století. V kronice pak nacházíme několik zmínek také o dalších pokračovatelích rodu, kteří navazovali na mlynářskou tradici.¹⁶⁰

Velký Filiš i *Malý Filiš* jsou dvoučlenná toponymická pojmenování. První části názvu (*Velký*, *Malý*) vyjadřují vlastnosti pojmenovávaných objektů (ve vztahu k výměře rybníků). Obě určující adjektiva označujeme vztahovým modelem C. Druhá část názvu má vztah ke konkrétní osobě, po níž je rybník pojmenován (mlynář *Filiš*). Tato část tudíž patří ke vztahovému modelu D (VM D přivlastnění). Kombinací těchto dvou VM vznikly dvoučlenné vztahové modely. Oba názvy, *Velký Filiš* a *Malý Filiš* řadíme ke vztahovému modelu dvoučlennému, typu C+D.

Co se týče strukturního modelu, názvy odpovídají jménům, která jsou taktéž tvořeny z několika slov.

Velký a Malý Hojek

Oba rybníky nalzáme v závěru již zmiňované soustavy rybníků na konci osady Benátky. *Malý Hojek* má specifický tvar, je hodně úzký a spíše protáhlý. Pojmenování *Velký* a *Malý* odpovídá rozdílu mezi rozlohou obou rybníků. Druhá část názvu, *Hojek*, s velkou pravděpodobností vychází z příjmení *Hojek*, které má v Suchdole nad Lužnicí poměrně dlouhou historii. V pamětní knize města je dokonce *Hojek* zaznamenan jako jeden z prvních suchdolských osadníků již v roce 1433. Příjmení *Hojek* se zde opakuje ještě několikrát a mohu potvrdit, že ve městě přetrvává dodnes.¹⁶¹

Hydronyma *Velký Hojek* a *Malý Hojek* jsou dvoučlenná, k prvním částem názvů lze říci totéž, co jsem již zmiňovala u rybníků *Velký* a *Malý Filiš*. *Velký* a *Malý* vychází

---

¹⁶⁰ Pamětní kniha obce Suchdola nad Lužnicí, s. 12.

¹⁶¹ Pamětní kniha obce Suchdola nad Lužnicí, s. 6.

z vlastností vodních ploch, řadíme je proto ke vztahovému modelu C. Druhá část *Hojek* je převzata z vlastního jména osoby jako hydronymum pro vodní plochu. Jedná se proto o vztahový model D, který zastupuje vyjádření vztahu k jiným osobám. Celé názvy jsou tudíž výslednou kombinací C+D.

Oba názvy *Velký Hojek* a *Malý Hojek* náleží na základě klasifikace strukturních modelů Jany Pleskalové k víceslovným názvům.

Velká a Malá Praseta

Jedná se taktéž o rybníky z již zmíněné soustavy. Oba se nachází v blízkosti rybníku Jan. První část názvů vychází z vlastností vodních ploch a přísluší k vztahovému modelu typu C, druhá část je stejně jako u předchozích příkladů odvozena od příjmení *Praseta*, odpovídá zde vztahovému modelu D. *Praseta* je poměrně netypické příjmení, v Suchdole tak byl pojmenovaný zdejší sedlák. V současné době uvádí portál *Kde jsme.cz* jen dva výskyty tohoto příjmení v ČR, a to v Českých Budějovicích. Příjmení je starobylé a vzniklo z osobního jména *Praseta*. Názvy rybníků jsou původně v pamětní knize uvedeny trochu rozdílně jako *Vrchní Praseta* a *Zadní Praseta*. Výsledný vztahový model C+D však odpovídá staršímu i současnému pojmenování.

Velká i *Malá Praseta* spadají pod kategorii strukturních modelů tvořených jako víceslovné názvy. Obě určující adjektiva převzala gramatický rod ženský podle a-kmenového zakončení osobního jména či příjmení.

Podobně tvořených hydronym se nachází na území Suchdola ještě několik, například *Velký a Malý Šustov*, *Velký a Malý Tichava*, či *Velký Hadač* a *Malý Hadač*.

B) Agronyma

Gruntovní pole

Gruntovní pole je dnes označení pro poměrně rozlehlé nezastavěné pozemky nacházející se mezi Žižkovou ulicí a osadou Tři Facky. Podle výkladu z elektronického slovníku cizích slov slovo *grunt* sloužilo pro označení selského statku, zemědělské půdy, nebo pozemku.¹⁶²

---

¹⁶² SCS.ABZ.CZ: Slovník cizích slov., [online]. [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/grunt>

Toponymum *Gruntovní pole* řadíme ke dvoučlenným názvům, přičemž první člen názvu je odvozen právě od slova *grunt* (nejspíše proto, že v těchto místech stojí selská stavení, k nimž pole patřila) a vznikl na základě vyjádření vlastnosti pojmenovávaného objektu, vztahový model C (VM C jeho vlastnost). Vlastnost je založena na vztahu k jinému objektu (gruntovní → grunt). Druhý člen označuje druh objektu pojmenování, je to vztahový model typu B (VM B druh objektu). *Gruntovní pole* je dvoučlenným vztahovým modelem C+B.

Agronymum vzniklo spojením dvou slov, strukturní model je tedy stejný jako například u dvouslovných názvů rybníků.

Kopaniny

Pozemky uvedené pod názvem *Kopaniny* jsou z jedné strany v těsném sousedství s katastrálním územím Hrdlořezy u Suchdola nad Lužnicí, z druhé strany *Kopaniny* ohraničuje hlavní silnice a železniční trať vedoucí ze Suchdola nad Lužnicí.

První kartografický záznam uvádí Císařské povinné otisky stabilního katastru jako *na Kopaninach* (psáno s malým *n* v předložce).¹⁶³ V MJČ je uvedeno několik podobných místních jmen, u vlastního jména *Kopanina* je Profousem uveden výklad, podle kterého *kopanina* znamená ‚novina, něm. *Neuland*, tedy pole vzniklé vykloučením lesa (Profous, II/303).

Podle GbSlov, ESSČ a MSS ve *Vokabuláři webovém* je *kopanina* označení pro „*pole, které vzniklo zkopáním půdy*“¹⁶⁴. Vztahový model by tedy odpovídal označení druhu pojmenovávaného objektu, jedná se o jednočlenný vztahový model typu B (VM B druh objektu).

Jako strukturní model, který vypovídá o způsobu, jímž byl název utvořen, bychom mohli označit toponymizaci apelativa *kopanina* odvozeného topoformantem *-ina*, které je v plurálovém tvaru *Kopaniny*.

---

¹⁶³ Císařské povinné otisky stabilního katastru – Čechy. 1: 2 880. 1827., [online]. [cit. 2022-03-29]. Dostupné z: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=cioc&idrastru=B2_a_6C_7551-1_9

¹⁶⁴ Vokabulář webový: webové hnízdo pramenů k poznání historické češtiny [online]. [cit. 2023-03-29]. Dostupné z: <https://vokabular.ujc.cas.cz/informace.aspx?t=ovokabulari&o=ovokabulari>

Na jitrech

Polnosti, které se rozkládají mezi osadou Benátky a částí obce Hořejší Suchdol, se jmenují *Na jitrech*. *Jitro* je starou jednotkou výměry. Jedno *jitro* představovalo asi 1600 čtverečních sáhů, tj. zhruba 444,5 metrů čtverečních.¹⁶⁵ ESJČ (1997/229) připomíná, že někdy *jitro* neoznačovalo výměru, ale kus půdy z klučení lesů. Není to slovo domácí, nýbrž přejaté ze střhn. *jūchert, zjednodušením *jūrt*, dále *jurto a přesmyknutím *jutro*.¹⁶⁶ Profous pro porovnání poukazuje na místní jméno *Jitra*, které původně bylo jménem pomístním a označovalo soubor pozemků, z nichž měl každý výměru právě jednoho *jitra* (Profous, II/167). Lze předpokládat, že pomístní jméno *Na jitrech* vzniklo obdobně.

Z hlediska určení vztahového modelu lze uvažovat o dvojčlenném modelu: *Na jitrech* vzniklo kombinací vztahového modelu A (VM A poloha) a také B (VM B druh objektu). Anoikonymum *Na jitrech* zapíšeme jako dvouslovný vztahový model A + B.

Strukturní model tvoří dvouslovné předložkové jméno vyjadřující polohu.

Zatory

Zatory nazýváme území v Suchdole zhruba od konce Havlíčkovy ulice po místo, kde stojí klubovna místního rybářského svazu. Toto území je křížováno železniční tratí. Železniční trať je vyvýšená. Podél ní je prudký kopec a pod ním malé údolí přibližující se svou polohou korytu Lužnice. Jméno vychází ze slova *zádory*, jak je uvedeno v kronice na s. 46.¹⁶⁷

V MJČ Profous uvádí dvě jména *Zatory*, přičemž záznam doplňuje výkladem o tom, že v polském jazyce je slovo *zator* výraz pro „...*ucpání řeky, záplavu, tuň, hlubinu s bahnitým nánosem, nové řečiště*...“ Cituje i výklad Josefa Zubatého, který *zator* a *zatory* spojuje s psl. kořenem *ter-* (třit) jako místo vyhloubené silným třením, tedy ‚zářez‘ (Profous, Svoboda, IV/738). ESJČ vykládá *zator* jako příkop, podemletý břeh (1997/711). Vzhledem k tomu, že se území nachází blízko při řece Lužnici, považujeme za pravděpodobné, že zdejší *Zatory* byly pojmenovány tak, jak Profous i ESJČ uvádějí.

---

¹⁶⁵ Zapomenuté české míry: Jak velký je lán? Kolik měří jitro, korec, sáh nebo loket?. In: Bejvávalo.cz. (2022), 16. 12. 2022., [online] [cit. 2023-03-29]. Dostupné z:

<https://www.bejvavalo.cz/clanek/zapomenute-ceske-miry-jak-velky-je-lan-kolik-meri-jitro-korec-sah->

¹⁶⁶ MACHEK, Václav (1997). *Etymologický slovník jazyka českého*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. Fotoreprint podle 3. vydání z r. 1971.

¹⁶⁷ Pamětní kniha obce Suchdola nad Lužnicí, s. 46.

Název v rovině jednočlenných vztahových modelů řadíme k modelu B (VM B druh pojmenovávaného objektu), anoikononymum *Zatory* označuje místo, které tam určitou činností vzniklo.

V rovině strukturního modelu patří *Zatory* ke starobylým jménům utvořeným předponově-koncovkovým způsobem a pluralizací (*Za-tor-y*). Zároveň proběhla toponymizace, jelikož se z apelativa stalo v tomto případě proprium pro konkrétní místo v obci.

C) Hodonyma

U viaduktu

Když odbočíme na konci obce z hlavní cesty, která vede ze Suchdola na Třeboň, dojedeme po prašné cestě k menšímu kamennému *viaduktu*. Vede přes něj železniční trať směrem z Českých Velenic do Třeboně. Cestou, která vede pod viaduktem, se dostaneme ke břehu jedné z pískoven. Mezi místními je tato prašná cesta známá jako *U viaduktu*.

Pomístní jméno patří do tabulky kombinovaných vztahových modelů, a to ke skupině A, pojmenování cesty vychází ze směru/polohy, kudy cesta vede, a ke skupině B, kam patří druh objektu, zde viadukt (VM A + B).

Strukturní model odpovídá skupině názvů tvořených s využitím předložky.

7.3.2. Klikov

A) Hydronyma

Dračice

Dračice je řeka, která pramení nedaleko Kunžaku, protéká Klikovem a kousek od Suchdola se z pravé strany vlévá do Lužnice. Její tok byl hojně využíván například k pohánění dmychadel ve vysokých pecích a k pohánění mlýnů, nebo hamrů v kovárnách. Před rokem 1920 splývala část řeky s vyznačením hranice mezi Čechami a Rakouskem. Řeka mimo jiné protéká městem *Nová Bystřice* (řeka byla původně pojmenována *Bystřice*), několik kilometrů za městem odtéká z území České republiky, tok řeky pokračuje v Rakousku, a u Františkova se vrací zpět na území republiky.¹⁶⁸

---

¹⁶⁸ Řeka Dračice. In: TŘEBONŠKO.CZ. 2020, 1. 1. 2020., [online] [cit. 2023-03-18]. Dostupné z: <https://www.trebonsko.cz/reka-dracice>

Motivace pro původní pojmenování *Bystřice* je průhledná, základem bylo adjektivum bystrá a derivací sufixem *-ice* vznikl původní název hydronyma. Co konkrétního vedlo k pojmenování řeky jako *Dračice*, však nevíme. Pamětníci se domnívají, že by název mohl nějak souviset s dravostí peřejí na některých úsecích řeky. *Dračice* je prudká, dravá, voda, letí kupředu jako *drak*. Pojmenování hydronyma vzniklo na základě metaforické souvislosti s jiným objektem toponymizací. Vztahový model je C (VM C vlastnost pojmenovávaného objektu). Tuto myšlenku potvrzuje i *Slovník pomístních jmen v Čechách*, který říká, že jméno odpovídalo vodním tokům, kde byla dravá voda a vzniklo z apelativa *dračice* (tj. samice draka).¹⁶⁹

Žabinec

Potok pramenící v Nové Vsi u Klikova protéká přes osadu Zajíc, okolo stavení Žabárna přes Kozí doubravku a vlévá se do řeky Lužnice. Název hydronyma *Žabinec* patří ke vztahovému modelu podle vlastnosti (VM C). Pojmenovacím motivem je vlastnost objektu; *žabinec* je totiž zelená vodní řasa, lidově to může být i název rostliny, zřídka i prostředí, kde žijí *žáby*.¹⁷⁰

Strukturní model naznačuje, že anoikonimum vzniklo derivací z přídavného jména druhově přivlastňovacího variantou sufixu *-inec*.

B) Oronyma

Bílý vršek

Bílý vršek je označení pro převážně zalesněné území mezi Klikovem a Zajícem. Nenašla jsem bohužel žádné informace týkající se vysvětlení, proč má tento vršek přízvisko právě *Bílý*. Dokonce ani pamětníci to nevědí. Název je mezi nimi hodně vžitý.

Bílý je ve tvaru adjektiva, předpokládáme, že pojmenování vychází z nějakého rysu, nebo vlastnosti objektu a spadá ke vztahovému modelu C. *Vršek* je pak pouhým označením pro zalesněné území Klikova s vyšší nadmořskou výškou. Tato část názvu je řazena ke vztahovému modelu B. *Bílý vršek* vzniká kombinací modelů C+B.

V rámci třídění strukturních modelů podle Pleskalové odpovídá pojmenování *Bílý vršek* dalším názvům, které jsou dvouslovné.

---

¹⁶⁹ *Slovník pomístních jmen v Čechách*. Ústav pro jazyk český: Akademie věd České republiky [online]. [cit. 2022-11-16]. Dostupné z: <https://spjc.ujc.cas.cz/vypis.php?odkaz=Dra%C4%8Dice>

¹⁷⁰ DOKULIL, Miloš a kol. (1967). *Tvoření slov v češtině 2, Odvozování podstatných jmen*. Praha: ČSAV, s. 303–304.

Bukové kopce

Pojedeme-li z Klikova cestou na Chlum u Třeboně a u Žabárny zahneme doprava směrem k Zajíci, dovede nás cesta do lesa, kterému říkáme *Bukové kopce*, lidově přetrvává taktéž název *Bukáče*. Přízvisko *Bukové* v názvu odpovídá skutečnosti, protože les je skutečně tvořen letitými vzrostlými mohutnými *buky* a je z většinové části čistě listnatý. Jméno *kopce* zase souhlasí s tím, že les stojí na *kopcích* a rozpíná se svou polohou nad osadou Zajíc.

Toponymum je složeno ze dvou členů. *Bukové* poukazuje na to, jaká je podoba oněch kopců, a odpovídá tedy vztahovému modelu C. Pojmenování *kopce* určuje druh objektu, jenž je pojmenováván. Řadíme je tedy ke vztahovému modelu B. Název *Bukové kopce* je tvořen výslednou kombinací modelu C+B.

Jméno je utvořeno ze dvou slov, patří proto v klasifikaci strukturních modelů do stejné skupiny jako například Velký Hojek, nebo Gruntovní pole.

Kolibační kopec

První záznam o tomto místě v kartografických dokumentech dostupných na Geoportálu ČÚZK pochází z let 1872–1953. Zde je místo uvedeno jako *Kolibeční kopec*.¹⁷¹ Pozdější záznam už odpovídá dnešní podobě názvu psané s *a* – *Kolibační kopec*. Přesná motivace, která vedla k pojmenování kopce, nám není známá.¹⁷² Kottův slovník česko-německý¹⁷³ uvádí heslo *kolebina*, což je vyžlabená cesta nebo půda, ESJČ *kolebinu* chápe jako prohlubinu v poli, na cestě, jako úžlabinu (1997/268).

Pomístní jméno je tvořeno dvěma členy, z nichž první má tvar adjektiva, které vypovídá o skutečnosti, že kopec měl nějaký charakteristický tvar, byl zvlněný, nebo se podobal kolébce. Prvnímu členu je možné přiřadit vztahový model C. *Kopec* lze vyjádřit vztahovým modelem B, tedy modelem určujícím blíže druh pojmenovávaného objektu. Dvoučlenný vztahový model má podobu C + B.

---

¹⁷¹ Topografické sekce třetího vojenského mapování. 1: 25 000. 1872–1953., [online]. [cit. 2022-03-27]. Dostupné z: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=3voj_sekce&idrastru=D1_21__4454-1

¹⁷² SCS.ABZ.CZ: Slovník cizích slov., [online]. [cit. 2023-03-27]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/koliba>

¹⁷³ Česko-německý slovník Fr. Št. Kotta [online]. [cit. 2023-03-20]. Dostupné z: <http://kott.ujc.cas.cz;> Česko-německý slovník zvláště grammaticko-fraseologický, 1878–1893.

Co se týče určení strukturního modelu, lze jednoduše říci, že odpovídá názvům utvořeným ze dvou slov.

Písečný kopec

Okolí Suchdola nad Lužnicí, Klikova a Tuště je známé těžbou *písku*. Tato oblast se vyznačuje podložím, které je písčité, jílové, místy se nachází i kvalitní hlína, dříve používaná pro výrobu v místních hrnčírkách. *Písečný kopec*, v mapách z let 1872–1953 označený německým názvem *Sandberg*¹⁷⁴, byl takto nejspíš pojmenován právě z důvodu přírodních podmínek a podloží, jež zde převládá.

Vztahový model je dvoučlenný a představuje kombinaci modelů C+B. Pojmenování *Písečný* poukazuje na vlastnost pojmenovávaného objektu vyplývající z původu (model C), zatímco model B přímo určuje druh pojmenovávaného objektu.

Strukturní model odpovídá dvouslovným názvům.

C) Agronyma

Amerika

Amerika, pozemky a les, se nachází ještě v katastru Klikov, sousedí však těsně s obcí Františkov. Za územím *Ameriky* je rozlehlé území zvané Votaleže. V současnosti pozemky zvané *Amerika* slouží částečně jako stavební parcely, částečně jsou zde zachovány pastviny a také původní les. Ten je v mapách téměř identicky zakreslen již ve 20. letech 19. století (tehdy ještě bez názvu).¹⁷⁵

Anoikonymum *Amerika* je české exonymum pro choronymum *America* jako dílu světa. Motivací ke vzniku takového názvu je buď metaforický přenos týkající se polohy; pozemky leží ve velké vzdálenosti od bydliště majitele (často na okraji katastru), nebo jsou těžko přístupné, rozkládají se někde za vodou. Jinou motivací může být jejich tvar (jsou dlouhé, protáhlé), jakost půdy (výborná, nebo špatná), velikost (velká rozloha pozemků) apod. Motivací může být i metonymický přenos, kdy majitel se odstěhoval do *Ameriky*, nebo se z *Ameriky* vrátil.¹⁷⁶

---

¹⁷⁴ Topografické sekce třetího vojenského mapování. 1: 25 000. 1872–1953., [online]. [cit. 2022-03-28]. Dostupné z: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=3voj_sekce&idrastru=D1_21_4454-1

¹⁷⁵ Císařské povinné otisky stabilního katastru – Čechy. 1: 2 880. 1827., [online]. [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=cioc&idrastru=B2_a_6C_3163-1_6

¹⁷⁶ OLIVOVÁ-NEZBEDOVÁ, Libuše – MALENÍNSKÁ, Jitka (2000): *Slovník pomístních jmen v Čechách. Úvodní svazek*. Praha: Academia, s. 67–69.

U našeho názvu platí motivace na základě metaforického přenosu. Uvažujeme o vztahovém modelu A (poloha). Označovalo pozemky vzdálenější.

Bláhova alej

Podle slov pamětníků žil ve Františkově hospodář *Bláha*. Jeho stavení patřilo sice k Františkovu, *Bláhova alej* se ale nachází částečně na katastrálním území Klikov, částečně na katastrálním území Nová Ves u Klikova. Na klikovském území vede mezi dvěma kopci – Písečným a Kolibačným.

Jedná se o dvoučlenný vztahový model. Pojmenování *alej* odkazuje na spojitost s hospodářem *Bláhou*, posesivitou (zde vyjádřenou prostřednictvím přivlastňovacího přídavného jména) vůči nějaké osobě se řadí ke vztahovému modelu D. Druhá část názvu *alej* pojmenovává druh objektu a odpovídá vztahovému modelu B. Spojením modelu D + **B** získáváme kombinovaný výsledný model, podle něhož vzniká anoikonimum *Bláhova alej*.

Nahlížíme-li toponymum prostřednictvím strukturních modelů, pak ho řadíme ke skupině názvů dvouslovných, adjektivum posesivní vyjadřuje vztah k osobě majitele.

Dolina

Takto se nazývá údolí a luka u řeky Dračice, které najdeme v Klikově za staveními ve směru od bývalé hrnčírny až po dům U Domanských. Údolí má poměrně rozmanitou podobu. Zatímco na některých místech najdeme sušší les s převahou jehličnatých stromů, na jiných místech je les převážně březový, zarostlý vysokou trávou. Příroda je v této části bez větších zásahů.

Dolina své jméno získala kvůli svému charakteru; je to nízko položené místo *dole* u řeky. Tento název je proto v rámci vztahových modelů zastoupen modelem typu A (VM A poloha).

Strukturní model pro hydronymum *Dolina* vychází z apelativa *dolina* ‚kraj nízko položený, údolí, úval‘ (PSJČ). Slovo je motivováno adverbiem *dole* a derivováno topoformantem **-ina**.

Hůra

Cesta, která vede z Klikova do Františkova, od sebe odděluje pozemky zvané Amerika a *Hůra*. Tato část obce se nazývá *Na Hůře*, pozemky u břehů Dračice pak najdeme

v mapách zanesené jako *Hůra*. Pojmenování *Hůra* vychází z vyšší polohy této části obce, je proto řazeno ke vztahovému modelu typu A (VM A poloha).

Z pohledu strukturních modelů je *Hůra* řazena ke skupině jmen vytvořených derivací.

Klikovská blata

Silnice rozděluje stavení Na Hůře takto: po jedné straně cesty jsou domy se zahradami u břehu Dračice, po druhé straně cesty domy se zahradami na území *Klikovských blat*. Na horizontální úrovni jsou *Klikovská blata* mezi pozemky Za školou a Amerikou.

Přídavné jméno *Klikovská*, které je součástí názvu, má funkci upřesnění toho, o jaká *blata* se jedná, respektive kde se tato *blata* nacházejí. Vztahový model A, který s první částí názvu souhlasí, vyjadřuje právě polohu, nebo směr pojmenovávaného objektu. Pojmenování *blato* je většinou označení pro podmáčené, vlhké, někdy až močalovité místo, *blata* jsou v jč. nářečí *blatitá* krajina (ESJČ 1997/55). Na mapách z roku 1875 najdeme území pojmenované jako *Bláta* (bez přívlastku *Klikovská*)¹⁷⁷. Později došlo ke zkrácení hlásky *á* na *a*. *Blato* vyjadřuje druh pojmenovávaného objektu stejně jako vztahový model B. Celý název je kombinací A+B.

Anoikonymum *Klikovská blata* je utvořeno ze dvou slov, adjektivum je odvozeno topoforantem *-ská*.

Kozí doubravka

Pokud pojedeme po cestě Husovou ulicí v Klikově rovně, mineme kousek za Klikovem po pravé ruce stavení Žabárna, po chvíli odbočíme lesní cestou vlevo a dostaneme se do míst zvaných *Kozí doubravka*. *Kozí doubravka* je anoikonymum označující část zdejšího lesa.

Použití adjektiva *Kozí* v názvu vysvětluje ve svém slovníku Antonín Profous. Podle něj ho najdeme v řadě místních jmen (např. *Kozí Hrádek*), svůj původ má však převážně ve jménech pomístních (např. *Kozí důl*, *Kozí hora*, *Kozí hřbet*). Pomístní jména získala tento přívlastek z důvodu vnější podoby (např. s *kozím* hřbetem), nebo z toho důvodu, že se zde prvotně nacházely pastviny pro *kozy*. Vzhledem ke skutečnosti, že *Kozí doubravka* v blízkosti Klikova nemá podobu kopce ani vyvýšeného hřbetu, je pravděpodobnější druhá možnost výkladu (Profous, II/347). *Doubravka* je potom

---

¹⁷⁷ Originální mapy stabilního katastru – Čechy. 1: 2 880. 1875., [online]. [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=omc&idrastru=B2_a_4C_2872_6

zdrobnělé označení pro ‚*dubový les, lesík, dubový porost*‘. Právě z tohoto označení nejspíš došlo ke vzniku názvu. Spíše, než dubový les však v dnešní době na místě vidíme jehličnatý porost a velké množství borůvčí.

V návaznosti na předchozí výklad vypadá určení vztahových modelů takto: *Kozí* vyjadřuje vlastnost objektu, jedná se o vztahový model C, *doubravka* upřesňuje druh pojmenovávaného objektu, jedná se o vztahový model B. Kombinace C + B odpovídá celému názvu.

Anoikonymum je tvořeno dvěma slovy, spadá proto do této kategorie v rámci strukturních modelů.

Vedle řeky, Padělky

Název *Wedle Rzeky* je v dostupných mapách prvně zachycen v roce 1827.¹⁷⁸ Na mapách stabilního katastru z roku 1875 je vidět původní jméno pozemků *Wedle Rzeky*, nacházejících se taktéž Na Hůře podél koryta řeky Dračice. Již v tomto roce je však kromě původní varianty v mapách zaznamenaný i nový název *Padělky*.¹⁷⁹ *Padělky* se místu říká dodnes. Proč přesně agronymum vzniklo, nevíme. Můj děda, místní rodák, se domnívá, že by mohl být název odvozen z povahy daného místa. Pozemky podle něj byly velice neúrodné, často byly zatopené vodou z Dračice a neměly zemědělské využití. Slovo *padělek* je už staročeské a vztahuje se ke slovesu *podělití*; je to ‚díl pole nebo louky vzniklý rozdělením většího celku (StčS). Podle pracovního hesláře právně-historického terminologického slovníku jsou *padělky* díly pozemku původně obecního, rozdělené mezi usedlíky (LDHBC)¹⁸⁰. Vztahový model tohoto agronyma je B, označuje druh pozemku.

Strukturní model je utvořen v singuláru sufixem *-ek*, ale zde má plurálovou formu s topoformantem *-ky*. V tabulce mohou být přiřazeny ke vztahovému modelu typu B.

Starší název *Vedle řeky* (psaný *Wedle Rzeky*) byl dvouslovný a motivace pojmenovat pozemky právě takto vyplývala z jejich polohy u břehu řeky Dračice. Jedná se o kombinovaný vztahový model typu A + B. Strukturní model vychází z utvoření agronyma pomocí předložky a druhu objektu.

---

¹⁷⁸ Císařské povinné otisky stabilního katastru – Čechy. 1: 2 880. 1827., [online]. [cit. 2022-02-25]. Dostupné z: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=cioc&idrastru=B2_a_6C_3163-1_6

¹⁷⁹ Originální mapy stabilního katastru-Čechy. 1: 2 880. 1875., [online]. [cit. 2023-03-17]. Dostupné z: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=ome&idrastru=B2_a_4C_2872_6

¹⁸⁰ StčS (Staročeský slovník <https://vokabular.ujc.cas.cz/hledani.aspx>); LDHBC (Lexikální databáze humanistické a barokní češtiny <https://madla.ujc.cas.cz/>).

Votaleže

Opravdu atypicky je nazýváno poměrně velké území, které se rozprostírá jednak za lesem zvaným Amerika (zde má spíše podobu polností a luk), a jednak směrem od Bílého vršku okolo potoka Žabinec až k osadě Zajíc (zde je převážně zalesněno). Já osobně jsem tento název dříve neznala, ale mezi pamětníky je hojně zažitý. Zejména místní rodáci by neváhali, pokud by se jich někdo zeptal, co jsou *Votaleže* a kde se nachází.

Agronymum *Votaleže* má za sebou zajímavý jazykový vývoj v průběhu let. Rozhodně patří k jednomu z nejstarších pomístních názvů. Původní pravopisná podoba zaznamenaná ve starých kartografických dokumentech z roku 1827 a 1875 má podobu *Wotalesche*, současnou pravopisnou podobu *Votaleže* (místo dvojitého **W** se píše **V**, místo **š** psaného německým pravopisem *sch* je znělé **ž**) lze najít na mapách z roku 1965.

Bohužel, ani z pamětní knihy města, ani od pamětníků jsem se nedozvěděla, jaký význam má toto jméno, či z čeho pochází. Název je opravdu starý a patrně i zkomolený. Může se jednat o zkomolený tvar německé složeniny. Motivace jeho vzniku mezi pamětníky je již s velkou pravděpodobností zapomenuta. V přehledu heslových slov *Slovníku pomístních jmen v Čechách*¹⁸¹ se však nachází, proto má určitě alespoň přibližný výklad původu slova.

Vzhledem k tomu, jak velice je název specifický, a také vzhledem k jeho neznámému významu a původu, nelze jednoznačně určit strukturní model tohoto názvu.

Za školou

Za budovou školy v Klikově jsou pozemky směrem ke Chlumu u Třeboně pojmenované jako pozemky *Za školou*. Nabízí se vysvětlení, že pojmenování tohoto území vzniklo po výstavbě budovy školy roku 1908.

Dvouslovné pojmenování *Za školou* je spojením předložky, která vymezuje přesnější polohu pozemku vůči substantivu (škole) v názvu. Spojení *Za školou* vypovídá o poloze pojmenovávaného druhu objektu, a je tudíž vyjádřen vztahovým modelem typu A + B.

---

¹⁸¹ <https://spjc.ujc.cas.cz/prehled.php>

V rozdělení strukturních modelů řadíme toto agronymum ke skupině jmen, jež jsou utvářeny využíváním předložky.

D) Hodonyma

Vaňků cesta

Prašná cesta vinoucí se mezi domy č.p. 165 a č.p. 28. Právě druhý z domů je domem rodiny *Vaňkových*, nářečně *Vaňků*, po nichž je cesta neoficiálně mezi místními nazývána. Cesta směřuje mezi těmito staveními a dvěma loukami až k Bílému vršku.

Dvoučlenný název lze určit takto: první člen *Vaňků* je vyjádřením vztahu majitelů domu k cestě a je ve tvaru genitivu plurálu. Odpovídá mu vztahový model D (posesivita). Pojmenovávaný druh objektu je *cesta*. Odpovídá jí vztahový model B (druh objektu). Finální spojení *Vaňků cesta* je kombinací vztahového modelu D + B.

Z hlediska modelů strukturních řadíme toto hodonymum mezi dvouslovná jména.

Legenda k následujícím tabulkám – použití barev pro jednotlivá pojmenování:

- Hydronyma
- Oronyma
- Agronyma
- Hodonyma

Tabulka 4: Klasifikace pomístních jmen podle Pleskalové I.

	Typ modelu	Co model označuje	Příklady PJ ze Suchdola nad Lužnicí a okolí
VZTAHOVÉ JEDNOČLENNÉ MODELY	A	poloha/směr pojmenovávaného objektu	<i>Amerika, Dolina, Hůra</i>
	B	druh pojmenovávaného objektu	<i>Jezárko, Kopaniny, Padělký, Zatory</i>
	C	vlastnosti pojmenovávaného objektu	<i>Dobry, Dračice, Hospodář, Lužnice, Suchý, Žabinec</i>
	D	posesivita, či jiné vyjádření vztahu k osobám	<i>Fiklíkáč, Jan</i>

Zdroj: na základě literatury (Pleskalová, 2017)

Tabulka 5: Klasifikace pomístních jmen dvoučlenných podle Pleskalové II.

VZTAHOVÉ VÍCEČLENNÉ MODELY	Typ modelu	Co model označuje	Příklady PJ ze Suchdola nad Lužnicí a okolí
	A+B	poloha/směr pojmenovávaného objektu + druh pojmenovávaného objektu	<i>Klikovská blata, Na jitrech, Vedle řeky, Za školou</i>
	C+B	vlastnosti pojmenovávaného objektu + druh pojmenovávaného objektu	<i>Bílý vršek, Bukové kopce, Gruntovní pole, Kolibační kopec, Kozí doubravka, Písečný kopec</i>
	C+D	vlastnosti pojmenovávaného objektu + posesivita, či jiné vyjádření vztahu k osobám	<i>Velký Filiš, Malý Filiš, Velký Hojek, Malý Hojek, Velká Praseta, Malá Praseta</i>
	D+B	posesivita, či jiné vyjádření vztahu k osobám + druh pojmenovávaného objektu	<i>Bláhova alej, Vaňků cesta</i>

Zdroj: na základě literatury (Pleskalová, 2017)

Tabulka 6: Abecedně řazená anoikonyma obce Suchdol nad Lužnicí a Klikov

DRUHY ANOIKONYM			
HYDRONYMA	ORONYMA	AGRONYMA	HODONYMA
<i>Dobry</i>	<i>Bílý vršek</i>	<i>Amerika</i>	<i>U viaduktu</i>
<i>Dračice</i>	<i>Bukové kopce</i>	<i>Bláhova alej</i>	<i>Vaňků cesta</i>
<i>Fiklíkáč</i>	<i>Kolibační kopec</i>	<i>Dolina</i>	
<i>Hospodář</i>	<i>Písečný kopec</i>	<i>Gruntovní pole</i>	
<i>Jan</i>		<i>Hůra</i>	
<i>Jezárko</i>		<i>Klikovská blata</i>	
<i>Lužnice</i>		<i>Kopaniny</i>	
<i>Suchý</i>		<i>Kozí doubravka</i>	
<i>Velký Filiš</i>		<i>Na jitrech</i>	
<i>Malý Filiš</i>		<i>Vedle řeky</i>	
<i>Velký Hojek</i>		<i>Votaleže</i>	
<i>Malý Hojek</i>		<i>Za školou</i>	
<i>Velká Praseta</i>		<i>Zatory</i>	
<i>Malá Praseta</i>			
<i>Žabinec</i>			

Zdroj: vlastní

Závěr

Tématem bakalářské práce byla oikonyma a anoikonyma v obci Suchdol nad Lužnicí a jejím okolí, tedy i v obcích, které jsou částmi města. Cílem práce bylo představit toponyma v krajině, jednotlivá místní a pomístní jména, která pojmenovávají konkrétní objekty, a rozřadit je podle onomastických modelů.

První část práce se věnuje teoretickému výkladu lingvistické disciplíny – onomastiky, základním pojmům, které se k této jazykovědné disciplíně vztahují, výkladu historie i současnosti oboru, představení nejvýznamnějších lingvistů a publikací. Část teoretického výkladu je věnována také městu Suchdol nad Lužnicí, včetně výkladu historie. Vycházíme převážně z odborné literatury, slovníků a pamětních knih města.

Praktická část čerpá z poznatků získaných v teoretické části. Nejprve bylo třeba nastudovat odbornou literaturu a poté bedlivě prohlédnout současné mapy, z nichž byla excerповána oikonyma i anoikonyma ze Suchdola a jeho blízkého okolí. Využity byly taktéž historické mapy dostupné na Geoportálu ČÚZK, díky kterým jsme měli možnost porovnávat vývoj pojmenování jednotlivých místních a pomístních jmen z jazykového i historického hlediska.

Postup při zpracování teoretické části vypadal následovně. Nejprve jsme uváděli sledovaná oikonyma a upřesnili jejich lokaci. Poté následoval výklad daného jména. Čerpali jsme zejména z Profousova slovníku *Místní jména v Čechách*. V dalším kroku jsme uplatnili modelovou klasifikaci Rudolfa Šrámka a u každého oikonyma uvedli, do které kategorie na základě Šrámkových vztahových modelů spadá. Podobný postup byl zvolen i při zpracování anoikonym. Určili jsme jejich lokalizaci a podali jsme jejich charakteristiku. Zdrojem k výkladu pro nás byly kromě Profousova slovníku ještě *Příruční slovník jazyka českého*, *Etymologický slovník jazyka českého*, *Vokabulář webový* a *Lexikální databáze humanistické a barokní češtiny*. Modelová klasifikace byla provedena podle metodologie Jany Pleskalové. Jména pomístní (anoikonyma) jsou členěna na agronyma, hydronyma, oronyma, a hodonyma. V rámci každé skupiny jsou řazena abecedně. Výsledná klasifikace je zpracována v tabulkách u jednotlivých kapitol. V Suchdole nad Lužnicí byly analyzovány také názvy ulic a náměstí (urbanonyma), ta ale nebyla zařazena do tabulek.

Vzhledem k rozsahu práce nebylo možné shromáždit všechna anoikonyma, proto jsme se zaměřili hlavně na nejznámější či něčím zajímavé příklady ze Suchdolu

a z Klikova. Za zajímavé a zvědavost vzbuzující pojmenování považujeme například název osady náležící k Suchdolu – *Tři Facky*. Poměrně detailní výklad tohoto názvu je uveden v pamětní knize města, z níž jsme často čerpali. Podle modelové klasifikace R. Šrámka bychom se mohli ptát, za jakých okolností název vznikl. Proto jsme jej nakonec přece jen zařadili do tabulky. Ze suchdolských anoikonym nás zaujaly starší a lexikálně téměř neprůhledné názvy, jako jsou agronyma *Na jitrech*, vycházející ze staré jednotky výměry, nebo *Zatory*. Jméno *Zatory* kronika původně uvádí jako *zádory*, Profousův slovník MJČ předkládá teorii, podle níž *zátor* je výrazem pro „ucpání řeky“, nebo „hlubinu s bažinatým nánosem“. Ke Klikovu se vztahují také velice zajímavá pojmenování, například *Padělky* a *Votaleže*. *Padělky* je název pro určitý typ pozemků v Klikově. Při výkladu tohoto anoikonyma se značně lišila motivace pojmenování, kterou předložili pamětníci, a motivace, kterou dokládají jazykové příručky. Pamětníci se domnívají, že jméno pozemky získaly kvůli svojí nekvalitní, neplodné půdě, podle jazykových příruček by základem mohlo být slovo „podělit“. Nejvíce atypické je rozhodně jméno polností a zalesněných strání – *Votaleže*. K tomuto jménu dokonce není nikde uveden výklad, ani pamětníci ho neumějí vysvětlit. Jméno je určitě zkomolené, ale v této podobě je obsahuje i seznam anoikonym v elektronické verzi *Slovníku pomístních jmen v Čechách* na Ústavu pro jazyk český AV ČR. Slovník však není ještě dokončen.

V příloze na konci práce jsou k nahlédnutí fotografie související s výkladem. Jsou zde jak fotografie aktuální, tak historické, z velké části dostupné na webových stránkách města. Dvě z historických fotografií jsou z rodinného alba.

Práce pro mě byla velkým přínosem. Jednak jsem se mohla detailněji seznámit s onomastickou disciplínou a zkusit si teoretické poznatky aplikovat v praxi, jednak jsem se dozvěděla mnohé informace o svém rodném městě a přilehlém okolí, které mi doposavad byly cizí.

Seznam zkratek

A	antropoformant
B	toponymická báze
ČSAV	Československá Akademie věd
ČÚZK	Český úřad zeměměřičský a katastrální
ESJČ	Etymologický slovník jazyka českého
ESSČ	Elektronický slovník staré češtiny
GbSlov	Slovník staročeský – Jan Gebauer
HLČR	Historický lexikon obcí České republiky
hluž.	hornolužicky
LDHBC	Lexikální databáze humanistické a barokní češtiny
MJ	místní jméno
MJČ	Místní jména v Čechách
MSS	Malý staročeský slovník
NESČ	Nový encyklopedický slovník češtiny
NLN	Nakladatelství Lidové noviny
OJ	osobní jméno
PSJČ	Příruční slovník jazyka českého
roč.	ročník
rus.	rusky
SALi	Studie aplikované lingvistiky
SaS	Slovo a Slovesnost
Sb.	sbírka
slov.	slovinsky
SM	slovotvorný model
SPJC	Slovník pomístních jmen v Čechách
srb.	srbsky
StčS	Staročeský slovník
stsl.	Staroslověnsky
T	topoformant
ÚJČ	Ústav pro jazyk český

VM

vztahový model

Seznam literatury

Prameny:

Kronika města Suchdol nad Lužnicí za rok 2010, (2010)., s. 18.

Pamětní kniha obce Suchdola nad Lužnicí: Kniha I., Přepis rukopisné knihy Suchdol nad Lužnicí, 2021., [online]. [cit. 2022-11-09]. Dostupné z:

https://www.suchdol.cz/assets/File.ashx?id_org=15914&id_dokumenty=2561

Pamětní kniha obce Suchdola nad Lužnicí: Kniha II., 1938–1945., [online]. [cit. 2023-04-05].

Dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/200365/2>

Pamětní kniha obce Suchdola nad Lužnicí: Kniha III., 1945–1973., [online]. [cit. 2023-04-05].

Dostupné z: <https://digi.ceskearchivy.cz/200366/2>

Literatura – odborné publikace a časopisy:

ACTA ONOMASTICA. Ústav pro jazyk český: Akademie věd České republiky [online]. [cit. 2022-11-21]. Dostupné z: <https://ujc.avcr.cz/sd/publikace/casopisy/acta-onomastica.html>

CUŘÍN, František a kol. (1986): *Jihočeská vlastivěda. Jazyk. Řada A*. České Budějovice: Jihočeské nakladatelství

DOKULIL, Miloš a kol. (1967): *Tvoření slov v češtině 2, Odvozování podstatných jmen*. Praha: ČSAV, s. 303–304.

LUTTERER, Ivan a Rudolf ŠRÁMEK (2004): *Zeměpisná jména, v Čechách na Moravě a ve Slezsku*. Druhé vydání. Havlíčkův Brod: TOBIÁŠ, 2004. ISBN 80-7311-025-3.

MATÚŠOVÁ, Jana (1998): K životnímu jubileu Libuše Olivové-Nezbedové. *Naše řeč* [online]. Ústav pro jazyk český, Akademie věd ČR, 1998, 81(5), 262–264 [cit. 2022-11-16]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7477>

PLESKALOVÁ, Jana (1992): *Tvoření místních a pomístních jmen na Moravě a ve Slezsku* [online]. Komenského 236, 252 25 Jinočany: H&H [cit. 2022-11-16]. ISBN 615658. Dostupné z: <https://ndk.cz/view/uuid:49b952a0-f69a-11ea-9c2e-005056827e51?page=uuid:d4e1eb8d-e52e-414f-92e9-85a9ee2fd344>

PROFOUS, Antonín (1947–1960): *Místní jména v Čechách: jejich vznik, původní význam a změny*. <https://mjc.ujc.cas.cz/search.php>

ŠMILAUER, Vladimír (1966): *Úvod do toponomastiky*. Praha: SPN., str. 3., [online.], [cit.2022-10-30]. Dostupné z: <https://ndk.cz/view/uuid:d0ba4440-9c24-11e2-9a08-05056827e52?page=uuid:484be650-a5ba-11e2-ada5-005056825209>

ŠMILAUER, Vladimír (1972): Třídění pomístních jmen, *Zpravodaj Místopisné komise ČSAV*. Praha: Academia, roč. 13, číslo 1–2, s. 171–174., [online]. [cit. 2023-03-06]. Dostupné z: <https://kramerius.lib.cas.cz/periodical/uuid:82759f8f-f1d2-11e1-a02e-005056a60003>

ŠMILAUER, Vladimír (2015): *Osídlení Čech ve světle místních jmen*. 2. vydání, Praha: Academia. ISBN 978-80-200-2392-6.

ŠRÁMEK, Rudolf (1972): SLOVO a SLOVESNOST: Slovo tvorný model v české toponymii [online]. 37. Ústav pro jazyk český, Akademie věd ČR, s. 112–120 [cit. 2022-11-23]. Dostupné z: <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?lang=en&art=2371>

ŠRÁMEK, Rudolf (1972): SLOVO a SLOVESNOST: Toponymické modely a toponymický systém [online]. 33. Ústav pro jazyk český, Akademie věd ČR, s. 304–318 [cit. 2022-11-22]. Dostupné z: <http://sas.ujc.cas.cz/archiv.php?art=2197>

ŠRÁMEK, Rudolf (1999): *Úvod do obecné onomastiky*. Brno: Masarykova univerzita, [online.], [cit.2022-10-27]. Dostupné z: <https://ndk.cz/view/uuid:2ca02d80-7881-11e9-ba7f-05056827e51?page=uuid:4dec555-a0d5-406b-b72f-7ac9461b5606>

ŠTĚPÁN, Pavel (2016): *Pomístní jména v Čechách z pohledu slovo tvorného*. Praha: Academia. ISBN 978-80-200-2523-4.

Zpravodaj místopisné komise ČSAV [online]. 1.. Valentinská 1, Praha 1: Sekretariát Slovanského ústavu ČSAV, 1960 [cit. 2022-11-16]. ISSN 29107/61. Dostupné z: <https://kramerius.lib.cas.cz/view/uuid:8351ae23-f1d2-11e1-8202-001143e3f55c?page=uuid:8351ae24-f1d2-11e1-8202-001143e3f55c>

Zpravodaj místopisné komise ČSAV [online]. XXIII. Pod vodárenskou věží 4, Praha 8 - Libeň: Ústav pro jazyk český ČSAV, 1982 [cit. 2022-11-16]. ISSN 01570/83. Dostupné z: <https://kramerius.lib.cas.cz/view/uuid:92c84683-f1d2-11e1-1457-001143e3f55c?page=uuid:92c84685-f1d2-11e1-1457-001143e3f55c>

Slovníky:

ABZ: slovník českých synonym [online]. [cit. 2023-03-20]. Dostupné z: <https://www.slovník-synonym.cz/web.php/slovo/doubrava>

CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny [online]. [cit. 2023-03-20]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník>

Česko-německý slovník Fr. Št. Kotta [online]. [cit. 2023-03-20]. Dostupné z: <http://kott.ujc.cas.cz>; Česko-německý slovník zvláště grammaticko-fraseologický, 1878–1893.

DAVID, Jaroslav (2017): HONORIFIKAČNÍ TOPONYMUM. CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny. URL: [https://www.czechency.org/slovník/HONORIFIKAČNÍ TOPONYMUM](https://www.czechency.org/slovník/HONORIFIKAČNÍ%20TOPONYMUM) (poslední přístup: 24. 4. 2023)

DAVID, Jaroslav (2017): HONORIFIKAČNÍ TOPONYMUM. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny. URL: [https://www.czechency.org/slovník/HONORIFIKAČNÍ TOPONYMUM](https://www.czechency.org/slovník/HONORIFIKAČNÍ%20TOPONYMUM) (poslední přístup: 24. 4. 2023)

DAVID, Jaroslav (2017): URBANONYMUM. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny. URL: <https://www.czechency.org/slovník/URBANONYMUM> (poslední přístup: 24. 4. 2023).

HARVALÍK, Milan (2017): EXONYMUM. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy - Nový encyklopedický slovník češtiny. URL: <https://www.czechency.org/slovník/EXONYMUM> (poslední přístup: 24. 4. 2023).

LDHBC / Lexikální databáze humanistické a barokní češtiny <https://madla.ujc.cas.cz/>.

MACHEK, Václav (1997): *Etymologický slovník jazyka českého*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. Fotoreprint podle 3. vydání z r. 1971.

OLIVOVÁ-NEZBEDOVÁ, Libuše – MALENÍNSKÁ, Jitka (2000): *Slovník pomístních jmen v Čechách. Úvodní svazek*. Praha: Academia, s. 67–69.

PLESKALOVÁ, Jana (2017): MODELOVÁ KLASIFIKACE POMÍSTNÍCH JMEN. In: Petr Karlík, Marek Nekula, Jana Pleskalová (eds.), CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny., [online]. [cit. 2023-03-08]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/MODELOV%C3%81%20KLASIFIKACE%20POM%C3%8DSTN%C3%8DCH%20JMEN#pom%C3%ADstn%C3%AD%20jm%C3%A9no>

PROFOUS, Antonín & SVOBODA, Jan (1957): *Místní jména v Čechách: Jejich vznik, původ, význam a změny*, S – Ž, IV. díl, [online]. [cit. 2022-02-04]. Dostupné z: <https://mjc.ujc.cas.cz/search.php?where=strana&svazek=IV&heslo=0233&useregexp=no>

PROFOUS, Antonín (1947–1960): *Místní jména v Čechách: jejich vznik, původní význam a změny*. [online]. [cit. 2022-02-04]. Dostupné z: <https://mjc.ujc.cas.cz/search.php>

PROFOUS, Antonín (1947): *Místní jména v Čechách: Jejich vznik, původ, význam a změny*, A–H, I. díl, [online]. [cit. 2022-02-04]. Dostupné z: <https://mjc.ujc.cas.cz/search.php?where=strana&svazek=I&heslo=0130&useregexp=no>, s. 130

PROFOUS, Antonín (1949): *Místní jména v Čechách: Jejich vznik, původ, význam a změny*, CH – L, II. díl, [online]. [cit. 2022-02-07]. Dostupné z: <https://mjc.ujc.cas.cz/search.php?where=strana&svazek=II&heslo=0243&useregexp=no>, s. 243

SCS.ABZ.CZ: Slovník cizích slov., [online]. [cit. 2023-03-15]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/grunt>

Slovník pomístních jmen v Čechách [online]. [cit. 2023-04-29]. Dostupné z: <http://spjc.ujc.cas.cz>

Slovník pomístních jmen v Čechách. Ústav pro jazyk český: Akademie věd České republiky [online]. [cit. 2022-11-16]. Dostupné z: <https://spjc.ujc.cas.cz/vypis.php?odkaz=Dra%C4%8Dice>

StčS / *Staročeský slovník*: <https://vokabular.ujc.cas.cz/hledani.aspx>

Vokabulář webový: webové hnízdo pramenů k poznání historické češtiny [online]. [cit. 2023-03-29]. Dostupné z: <https://vokabular.ujc.cas.cz/informace.aspx?t=ovokabulari&o=ovokabulari>

Další internetové zdroje:

ČESKOSLOVENSKO. Opatření Stálého výboru Národního shromáždění republiky Československé o inkorporaci Vitorazska a Valčicka. In: 1920 Sb.. 1920, číslo 450., [online]. [cit. 2022-03-02]. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/1/2031/1/2/opatreni-c-450-1920-sb-o-inkorporaci-vitorazska-a-valcicka/opatreni-c-450-1920-sb-o-inkorporaci-vitorazska-a-valcicka>

DAVID Jaroslav: Publikační činnost. OSTRAVSKÁ UNIVERZITA: Filozofická fakulta [online]. [cit. 2022-11-08]. Dostupné z: <https://ff.osu.cz/kcj/jaroslav-david/12883/#3-publikacni-cinnost>

HARVALÍK, Milan, PhDr. Ph.D. (2005): KDO JE KDO v české slavistice. Národní knihovna České republiky-Slovanská knihovna, [online] [cit. 2022-11-08]. Dostupné z: <https://www.slaviste.cz/index.php?page=detail&id=269-harvalik-milan-phdr-phd>

LOUCKÁ, Pavla, (1995): Prof. Vladimír Šmilauer: K nedožitým 100. narozeninám bohemy, zakladatele české onomastiky a pozoruhodného pedagoga. Vesmír. 5.10.1995, 1995(10) [online] [cit. 2022-11-05]. Dostupné z: vesmir.cz/cz/casopis/archiv-casopisu/1995/cislo-10/prof-vladimir-smilauer.html

PLESKALOVÁ, Jana, prof. PhDr. CSc. MUNI: Masarykova univerzita [online]. [cit. 2022-11-16]. Dostupné z: <https://www.muni.cz/lide/218-jana-pleskalova/zivotopis>

PROFOUS, Antonín. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, naposledy editováno 15. 5. 2021 [cit. 2022-11-15]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Anton%C3%ADn_Profous

Řeka Dračice. In: TŘEBOŇSKO.CZ. (2020): 1. 1. 2020[online] [cit. 2023-03-18]. Dostupné z: <https://www.trebonsko.cz/reka-dracice>

Suchdol nad Lužnicí [online]. [cit. 2023-04-27]. Dostupné z: <https://www.suchdol.cz/>

ŠRÁMEK, Rudolf, prof. PhDr. CSc., dr. h. c., MUNI.cz: Masarykova univerzita, 2017. [online]. [cit. 2022-11-08]. Dostupné z: <https://www.muni.cz/lide/1592-rudolf-sramek/zivotopis>

Třeboňskem na kole do Nového Yorku, Paříže i Benátek. Kudyznudy.cz., [online]. [cit. 2023-03-02]. Dostupné z: <https://www.kudyznudy.cz/vylety/vypravy-za-kuriozitami/trebonskem-na-kole-do-noveho-yorku-parize-i-benate>

Tušť. In: Wikipedia: the free encyclopedia San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, naposledy editováno 8. 8. 2021[online]. [cit. 2022-11-10]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Tu%C5%A1%C5%A5>

Zapomenuté české míry: Jak velký je lán? Kolik měří jitro, korec, sáh nebo loket?. In: Bejvávalo.cz (2022), 16. 12. 2022, [online]. [cit. 2023-03-29]. Dostupné z:

<https://www.bejvalalo.cz/clanek/zapomenute-ceske-miry-jak-velky-je-lan-kolik-meri-jitro-korec-sah-nebo-loket/>

Mapy:

Císařské povinné otisky stabilního katastru – Čechy. 1: 2 880. 1827., [online]. [cit. 2022-02-06]. Dostupné z: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=cioc&idrastru=B2_a_6C_7551-1_1

Císařské povinné otisky stabilního katastru – Čechy. 1: 2 880. 1827., [online]. [cit. 2022-02-06]. Dostupné z: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=cioc&idrastru=B2_a_6C_7551-1_1

Císařské povinné otisky stabilního katastru – Čechy. 1: 2 880. 1827., [online]. [cit. 2022-02-25]. Dostupné z: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=cioc&idrastru=B2_a_6C_3163-1_3

Katastrální mapa-Suchdol nad Lužnicí., ikatastr.cz., [online]. [cit. 2023-03-11]. Dostupné z: <https://www.ikatastr.cz/#kde=48.90631,14.86096,16&info=48.90867,14.86484>

Katastrální mapy evidenční – Čechy. 1: 2 880. 1885–1930., [online]. [cit. 2023-02-17]. Dostupné z: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=kmevidc&idrastru=B2_a_14C_7551-1A_04

Katastrální mapy evidenční – Čechy. 1: 2 880. 1885–1930., [online]. [cit. 2023-02-25]. Dostupné z: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=kmevidc&idrastru=B2_a_14C_7551-1A_08

Katastrální mapy evidenční – Čechy. 1: 2 880. 1910–1931., [online]. [cit. 2022-03-02]. Dostupné z: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=kmevidc&idrastru=B2_a_14C_6438-1A_04

Originální mapy stabilního katastru – Čechy. 1: 2 880. 1875., [online]. [cit. 2022-02-25]. Dostupné z: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=omc&idrastru=B2_a_4C_2872_3

Speciální mapy třetího vojenského mapování. 1 : 75 000. 1875–1952., [online]. [cit. 2022-02-07]. Dostupné z: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=3voj_spec&idrastru=D1_22__4454_06

Speciální mapy třetího vojenského mapování. 1 : 75 000. 1875–1952., [online]. [cit. 2023-02-18]. Dostupné z: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=3voj_spec&idrastru=D1_22__4454_01

Topografické mapy v systému S-1952. 1 : 10 000. 1965., [online]. [cit. 2022-03-02]. Dostupné z: https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=topo1952&idrastru=D7_2__M-33-114-B-d-1

Topografické sekce třetího vojenského mapování. 1: 25 000. 1872–1953., [online]. [cit. 2022-02-06]. Dostupné z:

https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=3voj_sekce&idrastru=D1_21__4454-1

Topografické sekce třetího vojenského mapování. 1: 25 000. 1872–1953., [online]. [cit. 2023-02-25]. Dostupné z:

https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=3voj_sekce&idrastru=D1_21__4454-1

Topografické sekce třetího vojenského mapování. 1: 25 000. 1872–1953., [online]. [cit. 2022-02-25]. Dostupné z:

https://ags.cuzk.cz/archiv/openmap.html?typ=3voj_sekce&idrastru=D1_21__4454-1

Zdroje obrázků:

Archiv - Suchdol nad Lužnicí. ČÚZK: Geoportál [online]. [cit. 2023-04-19]. Dostupné z:

<https://ags.cuzk.cz/archiv/>

Aukro [online]. [cit. 2023-04-26]. Dostupné z: <https://aukro.cz/theodor-graf-chemicky-prumysl-praha-suchdol-nad-luznici-7014764368>

Aukro [online]. [cit. 2023-04-28]. Dostupné z: <https://aukro.cz/2a226-faktura-th-graf-suchdol-nad-luznici-kaolin-zav-horni-briza-6996515494>

CapTour PÁJA: VÝLETY ZA HRANICE VŠEDNÍCH DNÍ (2020) [online]. [cit. 2023-04-27]. Dostupné z: <https://www.captour-paja.cz/l/pariz-londyn-benatky/>

Suchdol nad Lužnicí [online]. [cit. 2023-04-26]. Dostupné z: <https://www.suchdol.cz/historicke-pohlednice/gs-1013/p1=3991>

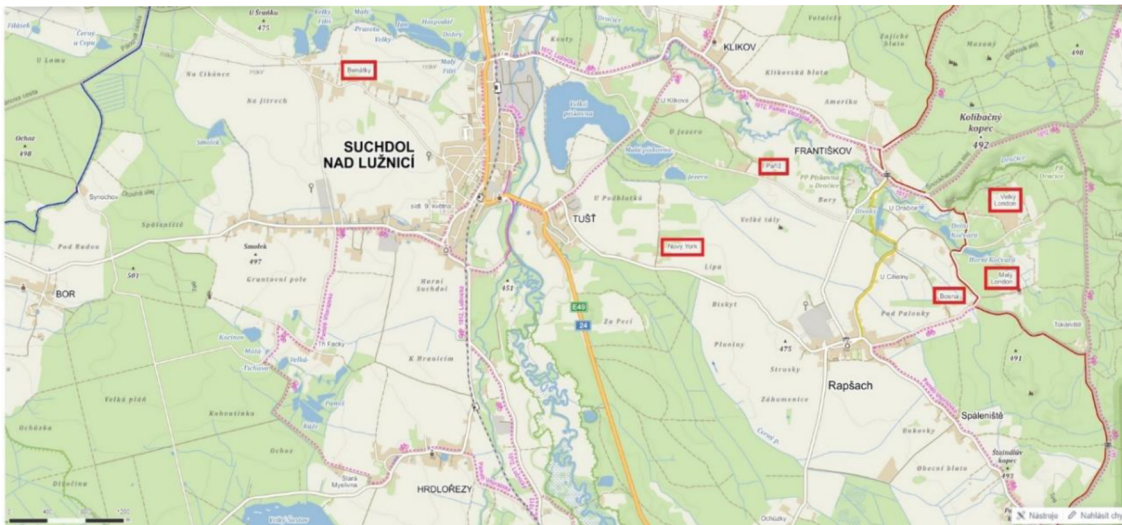
Suchdol nad Lužnicí [online]. [cit. 2023-04-26]. Dostupné z:

<https://www.suchdol.cz/soucasnost/gs-1014/p1=3991>

Obrazová příloha

Obrázek 1: Katastrální území obce Suchdol nad Lužnicí

Zdroj: CapTour PÁJA: VÝLETY ZA HRANICE VŠEDNÍCH DNÍ (2020) [online]. [cit. 2023-04-27]. Dostupné z: <https://www.captour-paja.cz//pariz-londyn-benatky/>

Obrázek 2: Soustava rybníků u Benátek

Zdroj: Archiv - Suchdol nad Lužnicí. ČÚZK: Geoportál [online]. [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://ags.cuzk.cz/archiv/>

Obrázek 3: náměstí T. G. Masaryka v Suchdole nad Lužnicí

Zdroj: Suchdol nad Lužnicí [online]. [cit. 2023-04-26]. Dostupné z: <https://www.suchdol.cz/historicke-pohlednice/gs-1013/p1=3991>

Obrázek 4: Historický dokument (faktura) Gráfovovy továrny

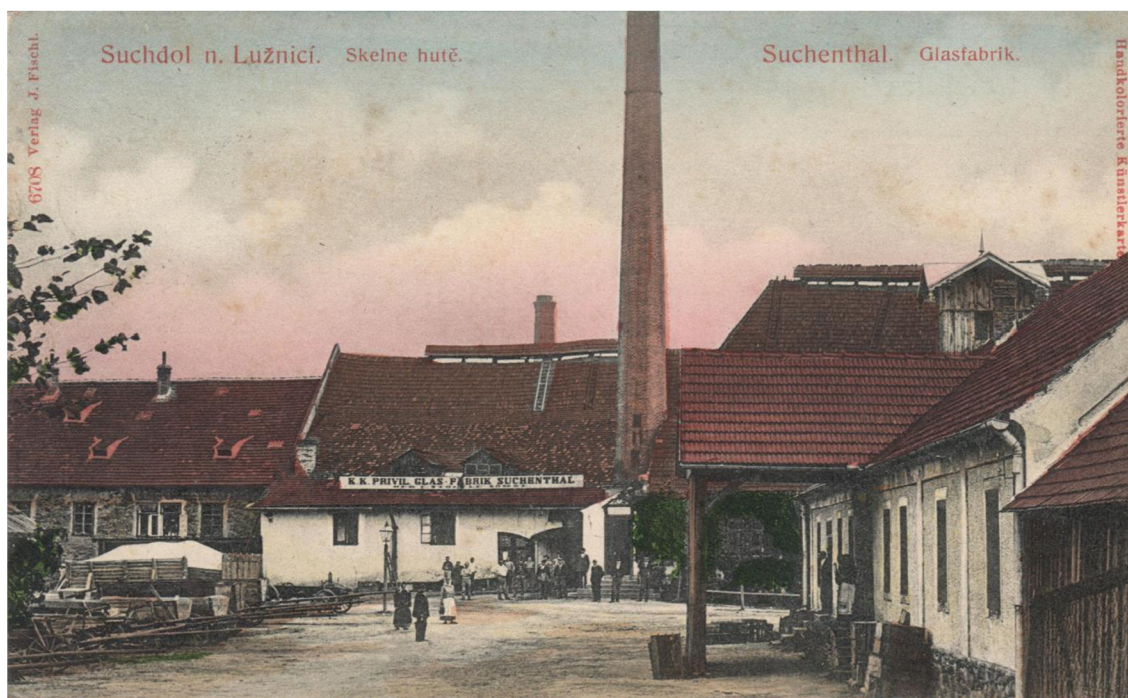
Zdroj: Aukro [online]. [cit. 2023-04-28]. Dostupné z: <https://aukro.cz/2a226-faktura-th-graf-suchdol-nad-luznici-kaolin-zav-horni-briza-6996515494>

Obrázek 5: Korespondenční lístek továrny Theodora Gráfa

Zdroj: Aukro [online]. [cit. 2023-04-26]. Dostupné z: <https://aukro.cz/theodor-graf-chemicky-prumysl-praha-suchdol-nad-luznici-7014764368>

Obrázek 6: Šmelcovna

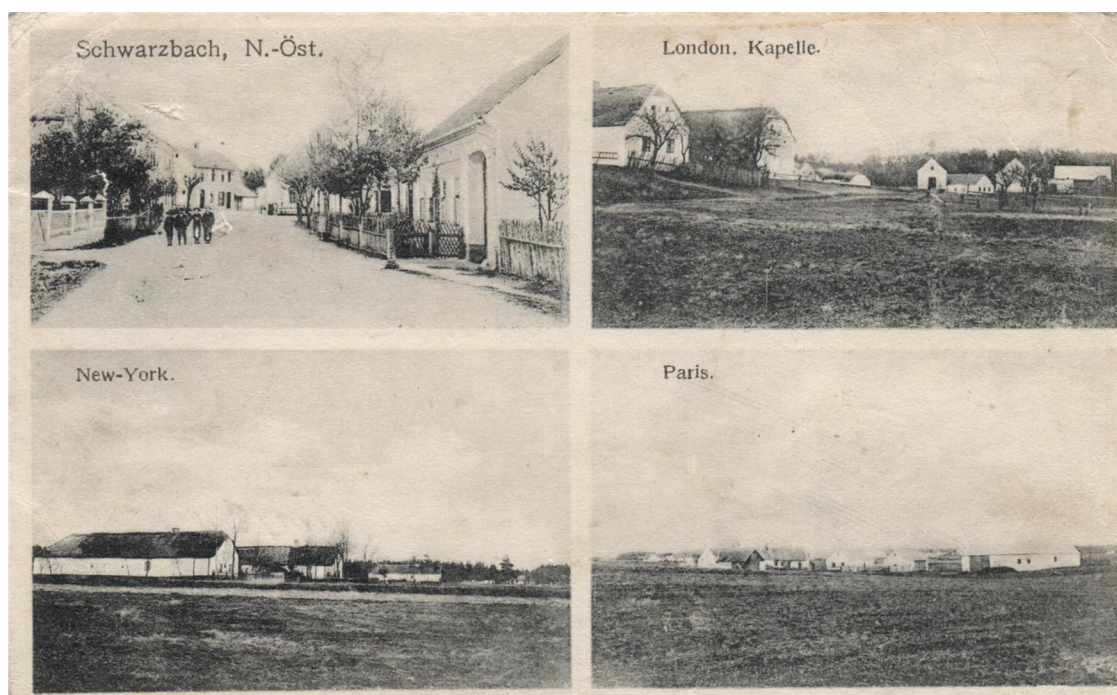
Zdroj: Suchdol nad Lužnicí [online]. [cit. 2023-04-26]. Dostupné z: <https://www.suchdol.cz/historicke-pohlednice/gs-1013/p1=3991>

Obrázek 7: Historická pohlednice Suchdola nad Lužnicí a Tuště

Zdroj: Suchdol nad Lužnicí [online]. [cit. 2023-04-26]. Dostupné z:
<https://www.suchdol.cz/historicke-pohlednice/gs-1013/p1=3991>

Obrázek 8: Historická pohlednice – Schwarzbach, London, New-York, Paris

Zdroj: Suchdol nad Lužnicí [online]. [cit. 2023-04-26]. Dostupné z:
<https://www.suchdol.cz/historicke-pohlednice/gs-1013/p1=3991>

Obrázek 9: Letecký pohled na osadu Tři Facky

Zdroj: Suchdol nad Lužnicí [online]. [cit. 2023-04-26]. Dostupné z: <https://www.suchdol.cz/soucasnost/gs-1014/p1=3991>

Obrázek 10: Turistický ukazatel s cizojazyčnými názvy osad

Zdroj: vlastní

Obrázek 11: Obchod Antonína Domanského v Klikově (Antonín Domanský – úplně vpravo)

Zdroj: vlastní

Obrázek 12: Maškarní průvod před kulturním domem v Klikově

Zdroj: vlastní